

Renata Pawlik

**EWOLUCJA INSTYTUCJI ZATARCIA SKAZANIA
W POLSKIM PRAWIE KARNYM Z PERSPEKTYWY
EUROPEAN CRIMINAL RECORDS INFORMATION SYSTEM
- ZAGADNIENIA WYBRANE**

Koncepcja integracji europejskiej, a jednocześnie proces globalizacji determinują zmiany sposobu myślenia o funkcjonowaniu nie tylko społeczności światowej, państw czy instytucji międzynarodowych, zmieniają także odczucie tożsamości poszczególnych jednostek i ich identyfikację z określoną grupą czy wspólnotą¹. Charakterystyczny dla koncepcji integracji europejskiej swobodny przepływ osób sprzyja zjawisku wielokulturowości², determinuje zarazem częściej niż dotychczas ponadnarodowy charakter przestępczości³, wymuszając tym samym rozwój instrumentów zwyczajowo służących jej zwalczaniu, do jakich należy przede wszystkim tradycyjnie ujmowane prawo karne⁴. Owa wielokulturowość, a zarazem różnorodność jest jednocześnie czynnikiem wzbogacającym Unię, która przy pomocy państw członkowskich musi zapewnić bezpieczne otoczenie gdzie owe różnice są szanowane, a osoby najbardziej podatne na zagrożenia

¹ B. Wojciechowski, *Interkulturowe prawo karne. Filozoficzne podstawy karania w wielokulturowych społeczeństwach demokratycznych*, Toruń 2009, s. 47; R. Tokarczyk, *Wielokulturalizm jako doktryna polityczno-prawna*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2012, t. 27, s. 377 i nast.; idem, *Współczesne kultury prawne*, Warszawa 2010, s. 45, 58 i nast. C. Barker, *Studia kulturowe. Teoria i praktyka*, Kraków 2006; A. Borowiak, P. Szarota, *Tolerancja i wielokulturowość. Wyzwania XXI wieku*, Academia 2004; W. Kalaga, *Dylematy wielokulturowości*, Warszawa 2004.

² R. Tokarczyk, *Wielokulturalizm...*, s. 377 i nast.

³ C. Nowak, *O pojęciu transnarodowego prawa karnego*, „Państwo i Prawo” 2012, nr 12, s. 5.

⁴ W. Wróbel, A. Zoll, *Polskie prawo karne*, Kraków 2010, s. 23 i nast.

– chronione⁵. Postępy integracji, zwłaszcza związana z nią swoboda przemieszczania się osób zapoczątkowana przez Układ z Schengen oraz budowa obszaru wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, odświeżyły m.in. znaczenie obecnej w większości systemów prawnych państw europejskich⁶ zasady *ne bis in idem*⁷, prowadzą również do stopniowego zbliżania norm prawa karnego państw członkowskich⁸, a zarazem do ewolucji jego podstawowych instytucji. Jednym z takich przykładów jest, będąca przedmiotem niniejszego opracowania, instytucja zatarcia skazania. Dodatkowym zaś asumptem do podjęcia niniejszego tematu jest projekt nowelizacji kodeksu karnego⁹, gdzie na uwagę w obrębie tej instytucji zasługuje jedna z proponowanych zmian, polegająca na uchyleniu art. 107a k.k. i jednoczesnym proponowanym nowym brzmieniu art. 114a k.k.

Niezależnie od tego, jakimi drogami i w jakich kierunkach przebiegał i nadal przebiega proces integracji europejskiej, momentem przełomowym w obrębie spraw karnych było wejście w życie Traktatu z Maastricht w 1992 r.¹⁰ Następnie Traktat amsterdamski z 1997 r. przyczynił się do ujednoczenia norm prawa karnego w obszarze Unii Europejskiej, wzmacniając tym samym współpracę państw członkowskich w sprawach karnych¹¹. Traktat nicejski wzmocnił natomiast politykę państw Unii Europejskiej w zakresie współpracy sądowej w sprawach karnych, w szczególności przez przypisanie określonej roli Europejskiej Jednostce Współpracy Sądowej – Eurojust¹². Nową erę w rozwoju prawa kar-

⁵ Dz.U. UE.C.2010.115.1; Program sztokholmski – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli, 2010/C 115/01; Dz.U. UE C, 04.05.2010.

⁶ A. Sakowicz, *Zasada „ne bis in idem” w prawie karnym*, Białystok 2011, s. 107; P. Kłodziejski, „*Ne bis in idem*” w stosunku do orzeczeń zagranicznych, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 9, s. 55–61; H. Kuczyńska, *Zasada „ne bis in idem” w polskim kodeksie karnym w aspekcie prawa międzynarodowego*, „Prokuratura i Prawo” 2006, nr 3, s. 33–51; M. Rogalski, „*Res iudicata*” jako przesłanka procesu karnego, Rzeszów 2004; B. Nita, *Zasada „ne bis in idem” w międzynarodowym obrocie karnym*, „Państwo i Prawo” 2005, nr 3, s. 18–34; G. Krysztofiuk, *Uwagi dotyczące zasady „ne bis in idem” w prawie Unii Europejskiej na tle wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2006 r.*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2007, nr 3, s. 18–32.

⁷ A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 29 i nast.

⁸ J. Banach-Gutierrez, *Europejski wymiar sprawiedliwości w sprawach karnych. W kierunku ponadnarodowego systemu „sui generis”?*, Warszawa 2011, s. 107 i nast. Autorka zwraca jednak uwagę, że harmonizacja krajowych norm prawa karnego stanowi bardzo złożoną i delikatną kwestię (*ibidem*, s. 148 i nast.). Interesujące propozycje w tym zakresie przedstawia V. Mitsilegas, *EU Criminal Law Hart Publishing*, Oregon 2009; C. Nowak, *op. cit.*, s. 3 i nast.; R. Tokarczyk, *Współczesne...*, s. 185 i nast.

⁹ Sejm RP VII kadencji; nr druku: 2393, www.sejm.gov.pl.

¹⁰ Dz.U. 2004.90.864.30 z późn. zm.; J. Barcz, *Unia Europejska na rozstajach. Traktat z Lizbony. Dynamika i główne kierunki reformy ustrojowej*, Warszawa 2010, s. 222 i nast.; A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Filar, P. Girdwoyń, *Prawo karne i wymiar sprawiedliwości państw Unii Europejskiej*, Toruń 2007, s. 432 i nast.

¹¹ Dz.U. 2004.90.864. 31 z późn. zm.; A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Filar, P. Girdwoyń, *op. cit.*, s. 439 i nast.

¹² Dz.U. 2004.90.864.32 z późn. zm.; J. Barcz, *Traktat z Nicei. Zagadnienia prawne i instytucjonalne*, Warszawa 2005.

nego europejskiego otwarł natomiast Traktat z Lizbony¹³, tworząc ramy instytucjonalne współpracy państw Unii w sprawach karnych¹⁴.

Obecnie nie można powiedzieć, że chociażby na samym kontynencie europejskim istnieje jednolita koncepcja prawa karnego, wręcz przeciwnie – państwa członkowskie z reguły mają różne wyobrażenia w kwestii konkretnych celów, jakim ma ono służyć i rezultatów, do jakich ma prowadzić¹⁵. Każdy kodeks karny dokonuje swoistego uszeregowania dóbr prawnych, które podlegają ochronie i odpowiednio różnicuje sankcje karne¹⁶. Ponieważ wartości nie można w sposób ostateczny poznać i uzasadnić, dlatego też wyboru pomiędzy nimi nie można co do zasady poddawać racjonalnej ocenie, każdy bowiem wybór aksjologiczny jest wyborem „dobrym” z pozycji światopoglądu osoby, która go dokonała¹⁷. Aczkolwiek zwrócić należy równocześnie uwagę, że mimo wspomnianych różnic obecnie wspólny staje się jednak pewien zrąb dóbr prawnych, który powinien być chroniony normami prawnokarnymi o charakterze ponadnarodowym, pojawia się w tym zakresie również swoista dezaktualizacja poglądów o wyłącznej i najlepszej jurysdykcji miejsca popełnienia przestępstwa z uwagi na to, że przestępczość coraz częściej ma charakter transgraniczny¹⁸.

Jak kiedyś wywodził J. Makarewicz – pierwotne prawo karne nie wiązało się z określonym terytorium, wiązało się po prostu z członkostwem w określonej wspólnocie¹⁹. Nieco inaczej sytuacja wygląda obecnie. W art. 5 k.k. sformułowana została tzw. zasada terytorialności, zgodnie z którą polskie prawo karne stosuje się do wszystkich sprawców niezależnie od ich obywatelstwa, którzy popełnili czyn

---

¹³ Dz.U. 2009.203.1569; J. Barcz, *Unia Europejska...*, s. 173 i nast.; idem, *Traktat z Lizbony. Wybrane aspekty prawne działań implementacyjnych*, Warszawa 2012, s. 19 i nast.; R. Chruściak, *Ratyfikacja Traktatu z Lizbony. Spory polityczne i prawne*, Warszawa 2010.

¹⁴ Por. w tym zakresie m.in. J. Banach-Gutierrez, *op. cit.*, s. 22 i nast.; S. Biernat, *Zasada pierwszeństwa prawa unijnego po traktacie z Lizbony*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2011, t. 25, s. 47 i nast.; J. Barcz, *Traktat z Lizbony...* i powołana tam literatura.

¹⁵ A. Adamski, J. Bojarski, P. Chrzczonowicz, M. Filar, P. Girdwoyń, *op. cit.*, s. 17 i nast.; A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 160–161 i nast.

¹⁶ J. Banach-Gutierrez, *op. cit.*, s. 22 i nast.; V. Mitsilegas, *op. cit.*; M. Szwarc, *Decyzje ramowe jako instrument harmonizacji prawa karnego w UE*, „Państwo i Prawo” 2005, nr 7, s. 22 i nast.

¹⁷ J. Zajadło, *Bezpieczeństwo – celowość – sprawiedliwość. Antynomie idei prawa*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2002, t. 9, s. 243.

¹⁸ Por. m.in. dec. ramowe: 2001/888/WSiSW w sprawie zwiększenia ochrony poprzez sankcje karne i inne sankcje za fałszowanie w związku z wprowadzeniem euro, 2001/413/WSiSW w sprawie zwalczania fałszowania i oszustw związanych bezgotówkowymi środkami płatniczymi; 2001/500/WSiSW w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa; 2002/475/WSiSW w sprawie zwalczania terroryzmu, zmieniona decyzją ramową 2008/919; 2003/568/WSiSW w sprawie zwalczania korupcji w sektorze prywatnym; 2004/757/WSiSW ustanawiająca minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami; 2008/841/WSiSW w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej.

¹⁹ J. Makarewicz, *Wstęp do filozofii prawa karnego w oparciu o podstawy historyczno-rozwojowe*, Lublin 2009, s. 306.

zabroniony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jak również na polskim statku wodnym lub powietrznym. Zasada ta jest wynikiem pojmowania suwerenności państwa, którego prawo powinno być przestrzegane na jego terytorium i stosowane do wszystkich czynów tam popełnionych²⁰. Obecnie w kontekście m.in. integracji europejskiej, przestrzeń obowiązywania ustawy karnej wymaga głębszej analizy z odniesieniem do dwóch najprostszych i najbardziej elementarnych rozwiązań: a mianowicie zasady terytorialności, zgodnie z którą prawu karnemu podlega wszystko, co zostało popełnione w obrębie granic terytorialnych państwa oraz zasady personalnej, zgodnie z którą każdego poddanego obowiązują prawa jego kraju nawet wtedy, kiedy opuszcza jego granice²¹.

Jak słusznie zauważa A. Sakowicz, teraz zagadnieniem pierwszoplanowym jest jednak konieczność budowania uniwersalnych regulacji prawnokarnych, co oznaczać będzie porzucenie zasady *ius territorii ac superioritatis*²² z uwagi przede wszystkim na pojawiającą się w tym zakresie swoistą dezaktualizację poglądów o wyłącznej i najlepszej jurysdykcji miejsca popełnienia przestępstwa w przypadku przestępczości, która coraz częściej ma charakter transgraniczny.

Unia Europejska pozyskuje kompetencje prawodawcze, wykonawcze oraz sądowe, osłabiając w swoisty sposób suwerenność poszczególnych państw, co nie dzieje się jednak bez zgody tych państw²³, nie będąc przy tym, jak ocenił Jacques Ziller, „ani państwem, ani po prostu organizacją międzynarodową”²⁴. Prawo

²⁰ L. Gardocki, *Zagadnienia teorii kryminalizacji*, Warszawa 1990, s. 20–21.

²¹ Bardzo interesujące rozważania w tej materii prezentują: D. Pudzianowska, *Obywatelstwo w procesie zmian*, Warszawa 2013. Autorka podejmuje analizę złożonego procesu zmian, jakim podlega instytucja obywatelstwa we współczesnej Europie. Przedstawia czynniki go wywołujące, do których zalicza m.in. masowe migracje, rozwój międzynarodowych regulacji z zakresu praw człowieka oraz powstanie Unii Europejskiej oraz J. Ruskowski, *Ponadnarodowość w systemie politycznym Unii Europejskiej*, Warszawa 2010.

²² A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 161.

²³ *Ibidem*, s. 134. A. Marszałek podkreślając poglądy np. J. Chodorowskiego, czy A. Kmiecika, wywodzi że w dyskusjach o integracji europejskiej, zwłaszcza w kontekście tworzenia Wspólnot Europejskich, nigdy nie podważano potrzeby ochrony tożsamości narodowej, a także wszelkich praw i wolności stąd wynikających dla społeczeństw krajów – uczestników integracji, a w efekcie – suwerenności narodów tych krajów. Suwerenności państwa w sytuacji w której samodzielne całości stają się częściami nowej, większej całości musi ulec co najmniej ograniczeniu, a być może nawet całkowitemu zniesieniu na rzecz organów ponadnarodowych Wspólnot i regionów. Pamiętać jednak należy, co słusznie zauważa również A. Marszałek, że to nie państwo wyposaża naród w suwerenność ale odwrotnie tj. naród wyposaża państwo w suwerenność. Zjednoczona Europa zdaniem A. Marszałka nie ogranicza suwerenności żadnego narodu i jednostki, ale umożliwia im znaczne rozszerzenie pogłębienie suwerenności przez poszerzenie wartości związanych z dotychczasowym państwem i jego mieszkańcami na całą zjednoczoną Europę. A. Marszałek, *Suwerenność a integracja europejska w perspektywie historycznej: spór o istotę suwerenności i integracji*, Łódź 2000, s. 24 i nast.; K. Wojtyczek, *Przekazywanie kompetencji państwa organizacjom międzynarodowym*, Kraków 2007, s. 251.

²⁴ Idem, *Konstytucyjnoprawne aspekty członkostwa w Unii i Wspólnotach Europejskich*, [w:] *Akcesja do Unii Europejskiej a Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej*, red. H. Zięba-Załucka, M. Kijowski, Rzeszów 2002, s. 95–98; A. Wielomski, *Suwerenność*, [w:] *Encyklopedia polityczna*, red. A. Wielomski, J. Bartyzel, B. Szlachta, t. 1, Radom 2007, s. 389; A. Marszałek *op. cit.*, s. 278; J. Ziller, *Nowa Konstytucja Europejska*, Warszawa 2006, s. 206.

europiejskie to również specyficzna odmiana prawa, która nie daje się zakwalifikować ani do kategorii prawa wewnętrznego, ani do kategorii prawa międzynarodowego publicznego, chociaż system ten opiera się na klasycznej podstawie prawnomiędzynarodowej, jaką jest uzgodnienie woli państw członkowskich dążące w swoim rozwoju do usamodzielnienia²⁵. Prawo wspólnotowe określane bywa jako subsystem prawa międzynarodowego (tzw. prawo subregionalne) mające charakter zamknięty, autonomiczny i rządzący się własnymi regułami²⁶, opierający swoje działania na zasadzie praworządności i poszanowania fundamentalnych praw itp.²⁷ Wspólną koegzystencję zapewnia zaś zasada supremacji, która wynika z konieczności zapewnienia jednolitego i skutecznego stosowania prawa wspólnotowego²⁸. W oparciu o tę zasadę wskazuje się możliwy dwuaspektowy wpływ prawa wspólnotowego na prawo karne – z jednej strony bowiem prawo wspólnotowe, ze względu na zasadę supremacji wymaga w niektórych przypadkach, aby prawo karne państw członkowskich nie było stosowane²⁹, w innych zaś sytuacjach istnieje pozytywny obowiązek państw członkowskich do stosowania prawa narodowego w przypadku, gdy prawo wspólnotowe wymaga nałożenia na osoby indywidualne pewnych zobowiązań, które mogą być wyegzekwowane jedynie przez prawo krajowe³⁰.

Poza kręgiem wątpliwości pozostaje to, że prawo wspólnotowe może pośrednio wpływać na kształt krajowego prawa karnego. Obecnie istotne z punktu widzenia powyższego znaczenie ma art. 67 ust. 1 oraz 3 i 4 TFUE, gdzie wyraźnie zaznaczono, że Unia stanowi przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w poszanowaniu praw podstawowych oraz różnych systemów i tradycji prawnych państw członkowskich³¹. Jednocześnie zgodnie z ust. 3, Unia dokłada

---

²⁵ M. Ahlt, *Prawo europejskie*, Warszawa 2000, s. 37; M. Herdegen, *Prawo europejskie*, Warszawa 2004, s. 82; W. Jedlicka, *Pojmowanie autonomii prawa europejskiego*, [w:] *Polska kultura prawna a proces integracji europejskiej*, red. S. Wronkowska, Zakamycze 2005, s. 238 i nast.

²⁶ W. Jedlicka, *op. cit.*, s. 246 i nast.

²⁷ A. Wyrozumska, *Prawo międzynarodowe w systemie prawa wspólnotowego – zagadnienia teorii i praktyki*, [w:] *Prawo międzynarodowe publiczne a prawo europejskie*, red. J. Kolasa, A. Kozłowski, Wrocław 2003, s. 73–74.

²⁸ C. Mik, *Europejskie prawo wspólnotowe. Zagadnienia teorii i praktyki*, t. 1, Warszawa 2000, s. 550–557.

²⁹ Por. orzeczenia zapadłe jeszcze przed Traktatem z Lizbony, tj. wyrok z 29 lutego 1996 r. w sprawie C-193/94 Skanavi; a także wyrok z 11 listopada 2004 r. w sprawie C-457/02 Antonio Niselli, Rec. s. I-10853, wyrok z 3 maja 2005 r. w sprawach połączonych C-387/02, C-391/02 i C-403/02 Berlusconi i in., Zb.Orz. s. I-3565.

³⁰ W tym zakresie szerzej por. A. Grzelak, *Unia europejska, a prawo karne*, Warszawa 2002, s. 107 i nast.; orzeczenie w sprawie Simmenthal II, 106/77, [1978] ECR 629; por. w tym zakresie wypowiedzi np. S.M. Amina; por. także M. Szwarc, *op. cit.*, s. 22 i nast.

³¹ Przykładowo zasada *nullum crimen sine lege* uznana już wcześniej została za część ogólnych zasad prawa wspólnotowego (unijnego), w wyroku w sprawie C-303/05 Trybunał, stwierdził bowiem, że „zasada ustawowej określoności czynów zabronionych i kar (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) stanowi część ogólnych zasad prawa wspólnotowego, będących podstawą tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, i została wyrażona w różnych umowach mię-

starań, aby zapewnić wysoki poziom bezpieczeństwa za pomocą środków zapobiegających przestępczości, rasizmowi i ksenofobii oraz zwalczających te zjawiska, a także za pomocą środków służących koordynacji i współpracy organów policyjnych i sądowych oraz innych właściwych organów, a także za pomocą wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych w sprawach karnych i, w miarę potrzeby, przez zbliżanie przepisów karnych. W myśl ust. 4, Unia ułatwia dostęp do wymiaru sprawiedliwości, w szczególności przez zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych i pozasądowych w sprawach cywilnych³². Zgodnie natomiast z art. 82 TFUE współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych w Unii opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych oraz obejmuje zbliżanie przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich w dziedzinach, o których mowa w ustępie 2 i w artykule 83³³. Nowy art. 83 TFUE przewi-

---

dzynarodowych, w szczególności w art. 7 Europejskiej konwencji praw człowieka” (szerzej zob. M. Szwarc-Kuczer, *Ochrona praw jednostki w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach karnych*, [w:] *Karta Praw Podstawowych w europejskim i krajowym porządku prawnym*, red. A. Wróbel, Warszawa 2009, s. 344).

³² W tym zakresie zwrócić uwagę należy na szereg aktów wykonawczych, jak choćby m.in.: decyzje ramowe z 28 listopada 2008 r., Zwalczanie pewnych form i przejawów rasizmu i ksenofobii za pomocą środków prawnokarnych. Dz.U.UE.L. 2008.328.55; decyzja z 24 października 2008 r., Sieć punktów kontaktowych służących zwalczaniu korupcji Dz.U.UE.L. 2008.301.38; dec. ram. z 24 października 2008 r., Zwalczanie przestępczości zorganizowanej. Dz.U.UE.L. 2008.300.42; decyzja z 20 września 2005 r., Wymiana informacji i współpraca dotycząca przestępstw terrorystycznych. Dz.U.UE.L. 2005.253.22; dec. ram. z 22 lipca 2003 r., Zwalczanie korupcji w sektorze prywatnym. Dz.U.UE.L. 2003.192.54; decyzja z 28 listopada 2002 r., Ustanowienie mechanizmu oceny systemów prawnych i ich stosowania na poziomie krajowym w walce z terroryzmem. Dz.U.UE.L. 2002.349.1; dec. ram. z 28 listopada 2002 r., Wzmocnienie systemu karnego w celu zapobiegania ułatwianiu nielegalnego wjazdu, tranzytu i pobytu. Dz.U.UE.L. 2002.328.1; dec. ram. z 13 czerwca 2002 r., Zwalczanie terroryzmu. Dz.U.UE.L. 2002.164.3; wsp. dział. z 17 grudnia 1996 r., Zbliżenie ustawodawstw i praktyk Państw Członkowskich Unii Europejskiej w zakresie walki z narkomanią oraz zapobiegania i zwalczania nielegalnego handlu narkotykami. Dz.U.UE.L. 1996.342.6

³³ Również w tym zakresie warto zwrócić uwagę na szereg aktów wykonawczych w tym m.in. Rozp. z 16.04.2014. Przepisy ogólne dotyczące Funduszu Azylu, Migracji i Integracji oraz instrument na rzecz wsparcia finansowego współpracy policyjnej, zapobiegania i zwalczania przestępczości oraz zarządzania kryzysowego. Dz.U.UE.L. 2014.150.112; Rozp. z 16.04.2014; Ustanowienie, w ramach Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego, instrumentu na rzecz wsparcia finansowego współpracy policyjnej, zapobiegania i zwalczania przestępczości oraz zarządzania kryzysowego oraz uchylenie decyzji Rady 2007/125/WSiSW. Dz.U.UE.L. 2014.150.9; Dyrektywa z 03.04.2014, Europejski nakaz dochodzeniowy w sprawach karnych. Dz.U.UE.L. 2014.130.1; Dyrektywa z 03.04.2014, Zabezpieczenie i konfiskata narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej. Dz.U.UE.L. 2014.127.39; Rozp. z 17.12.2013, Program „Sprawiedliwość” na lata 2014–2020. Dz.U.UE.L. 2013.354.7; Dyrektywa z 22.10.2013, Prawo dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności. Dz.U.UE.L. 2013.294.1; Dyrektywa z 25.10.2012, Normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastąpienie decyzji ramowej Rady 2001/220/WSiSW. Dz.U.UE.L. 2012.315.57; Dyrektywa z 22.05.2012, Prawo do informacji w postępowaniu karnym. Dz.U.UE.L. 2012.142.1; Rozp. z 25.10.2011, Ustanowienie Europejskiej Agencji ds. Zarządzania Operacyjne-

duje natomiast kompetencję UE, wykonywaną przez Parlament Europejski i Radę do ustanawiania norm minimalnych odnoszących się do określania przestępstw oraz kar w dziedzinach szczególnie poważnej przestępczości o wymiarze transgranicznym³⁴. Istotną zmianą w porównaniu z obecnym stanem prawnym jest zmiana procedury przyjmowania norm minimalnych – na mocy TFUE będą one ustalone bowiem w formie dyrektyw przyjmowanych w zwykłej procedurze prawodawczej przez Parlament Europejski i Radę, co ma w perspektywie zwiększyć efektywność środków harmonizujących w prawie krajowym państw członkowskich³⁵.

Harmonizacja poprzez przyjmowanie tzw. norm minimalnych pozwala uwzględniać różnice pomiędzy tradycjami i systemami prawnymi państw członkowskich, zapobiega również zbyt głębokiej ingerencji w systemy prawne państw członkowskich, nakazując jednocześnie uwzględniać całe bogactwo rozwiązań prawnych funkcjonujących w państwach członkowskich, zabraniając tym samym harmonizacji poprzez narzucanie rozwiązań stosowanych w jednym państwie pozostałym członkom UE. Harmonizacja ma zapobiegać również dominacji danego rozwiązania procesowego nad innymi, nawet jeśli rozwiązanie to obowiązuje w wielu państwach członkowskich. Warunek ten ma szczególne znaczenie wobec zniesienia wymogu jednomyślności w przyjmowaniu aktów prawnych przez Radę³⁶.

---

go Wielkoskalowymi Systemami Informatycznymi w Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości. Dz.U.U.E.L. 2011.286.1; Dec. ram. z 30.11.2009, Zapobieganie konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i rozstrzyganie takich konfliktów. Dz.U.U.E.L. 2009.328.42; Decyzja z 06.04.2009. Ustanowienie europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS), zgodnie z art. 11 decyzji ramowej 2009/315/WSiSW. Dz.U.U.E.L. 2009.93.33; Decyzja ram. z 26.02.2009, Organizacja wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji. Dz.U.U.E.L. 2009.93.23; Dec. ram. z 27.04.2008, Uwzględnianie w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Dz.U.U.E.L. 2008.220.32; Decyzja z 12.06.2007, Utworzenie, funkcjonowanie i użytkowanie Systemu Informatycznego Schengen drugiej generacji (SIS II). Dz.U.U.E.L. 2007.205.63; Decyzja z 21.11.2005, Wymiana informacji pochodzących z rejestru karnego. Dz.U.U.E.L. 2005.322.33.

³⁴ Szerzej por. M. Szwarc-Kuczer, *Wpływ prawa wspólnotowego na prawo karne państw członkowskich*, Warszawa 2006, s. 18–19; eadem, *Harmonizacja znamion przestępstw i kar w Traktacie z Lizbony*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2009, nr 5, s. 10 i nast.; R. Pawlik, *Kompetencje Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej do stanowienia sankcji karnych*, [w:] *Europeizacja prawa*, red. T. Biernat, Kraków 2008, s. 99 i nast.; A. Grzelak, *Kompetencje WE do określania sankcji karnych w przepisach prawa wspólnotowego – glosa do wyroku ETS z 13.09.2005 r. w sprawie C 176/03 Komisja przeciwko Radzie*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2006, nr 6, s. 51 i nast.

³⁵ M. Szwarc-Kuczer, *Harmonizacja...*, s. 11–12.

³⁶ G. Krysztofiuk, *Zasada wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych w Traktacie Lizbońskim*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 7–8, s. 207 i nast.; odnośnie do dynamiki procesu zob. m.in.: E. Zielińska, [w:] *System prawa karnego*, t. 2: *Źródła prawa karnego*, red. T. Bojarski, Warszawa 2011, s. 378; eadem, *Korpus przestępstw europejskich*, [w:] *Współczesne wyzwania europejskiej przestrzeni prawnej. Księga pamiątkowa dla uczczenia 70 urodzin Profesora Eugeniusza Pionka*, red. A. Łazowski, R. Ostrihansky, Kraków 2005, s. 565–592; C. Mik, *Europeizacja prawa karnego gospodarczego*, [w:] *Przestępczość gospodarcza z perspektywy Polski i Unii Europejskiej*, red. A. Adamski, Toruń 2003, s. 77–126.

Próbując, z uwagi na zakresłone ramy niniejszego opracowania, jedynie w skrócie i znacznym uproszczeniu pokazać specyfikę prawa europejskiego i jego wpływ na regulacje prawne państw członkowskich, nie sposób nie wspomnieć, że integracja europejska wywiera istotny wpływ również na aksjologicznie uwarunkowany wzorzec tworzenia prawa państw członkowskich.

W polskich naukach prawnych od dłuższego czasu dominuje paradygmat prawodawcy racjonalnego oraz procesu tworzenia prawa jako procesu racjonalnego³⁷. Od pewnego czasu jednakże coraz częściej pojawiają się uwagi krytyczne pod adresem koncepcji racjonalnego prawodawcy³⁸. Przyczyn tego zjawiska upatrywać należy, jak zauważa niewątpliwie słusznie M. Zirk-Sadowski, m.in. w tym, że kultura prawa europejskiego nie jest zdominowana przez wzorzec racjonalności instrumentalnej, a założenie racjonalności prawodawcy nie jest elementem dyskursu prawnego³⁹. Na obszarze *acquis communautaire* występuje bowiem zjawisko zderzenia kultur prawniczych i rodzin prawa: *common law* i kontynentalnego prawa stanowionego⁴⁰.

„Sedno” integracji europejskiej, w szczególności w kontekście prawa karnego, to relacje między suwerennością narodową a członkostwem w Unii Europejskiej⁴¹. H. Kelsen wyróżnia tzw. suwerenność wewnętrzną i zewnętrzną, przy czym ta pierwsza oznacza pełnię władzy nad ludnością danego terytorium, ta druga zaś absolutną autonomię w kształtowaniu stosunków z innymi państwami⁴². Bycie zaś państwem członkowskim ogranicza w pewien sposób tak rozumianą suwerenność.

Na mocy Traktatu z Lizbony następuje petryfikacja i pogłębianie procesu rozszerzania kompetencji organów unijnych kosztem efektywnego wykonywania władztwa państwowego, wynikającego z suwerenności, przez poszczególne państwa członkowskie, które decydują jednak nadal o kompetencjach organów unijnych, kontrolując tym samym proces integracji, a ich „tożsamość konstytucyjna”,

³⁷ S. Wronkowska, *Problemy racjonalnego tworzenia prawa*, Wrocław 1985, s. 27 i nast.

³⁸ J. Czaja, *O nieracjonalności pojęcia „racjonalnego ustawodawcy”*, [w:] *Studia z filozofii prawa*, red. J. Stelmach, Kraków 2001, s. 175–184.

³⁹ M. Zirk-Sadowski, *Instytucjonalny i kulturowy wymiar integracji prawnej*, [w:] *Zmiany społeczne a zmiany w prawie. Aksjologia, konstytucja, integracja europejska*, red. L. Leszczyński, Lublin 1999, s. 41–42; Z. Brodecki, *Prawo europejskiej integracji*, Warszawa 2001, s. 123–127.

⁴⁰ *Ibidem*, s. 123–127; R. Tokarczyk, *Współczesne...*, s. 185 i nast. oraz powołana tam literatura.

⁴¹ *Konstytucja dla rozszerzającej się Europy*, red. E. Popławska, Warszawa 2000, s. 44; A. Wróbel, *Wprowadzenie do prawa Wspólnot Europejskich (Unii Europejskiej)*, Kraków 2004, s. 55; A. Bałaban, *Traktat konstytucyjny Unii Europejskiej a tradycje konstytucyjne państw członkowskich*, [w:] *Konstytucja dla Europy. Przyszły fundament Unii Europejskiej*, red. S. Dudzik, Kraków 2005, s. 54; P. Bała, „Tożsamość konstytucyjna”, a *Traktat z Lizbony. Tezy wyroku Federalnego Trybunału Konstytucyjnego z 30 czerwca 2009 r.*, „Ius Novum” 2010, nr 2, s. 7 i nast.

⁴² H. Kelsen, [w:] K. Strupp, H.J. Schlochauer, *Wörterbuch des Völkerrechts*, Berlin 1960 s. 554–555; szerzej w tej materii zob. m.in.: K. Wojtyczek, *Przekazywanie...*, s. 37 i nast.; J. Kranz, *Suwerenność państwa a prawo międzynarodowe*, [w:] *Spór o suwerenność*, red. W. Wołpiuk, Warszawa 2001. Kwestia „suwerenności podzielnej”: D. Sidjanski, *Wspólna kultura europejska jako fundament federalizmu europejskiego. Podzielona suwerenność w Unii Europejskiej*, [w:] *Suwerenność i integracja europejska. Materiały pokonferencyjne*, red. W. Czaplinski, Warszawa 1999, s. 292–296.

jako zespół cech przynależnych państwu suwerennym, podlega ochronie przed nieuprawnionymi ingerencjami Unii⁴³.

Pojęcie suwerenności ewoluowało i to dość mocno⁴⁴ – L. Ehrlich w sposób interesujący definiuje suwerenność jako samowładność i całowładność, przy czym samowładność oznacza prawną niezależność od wszelkich czynników zewnętrznych, natomiast całowładność to niezależność od wszelkich czynników wewnętrznych, kompetencja normowania wszelkich stosunków w państwie. Zdaniem L. Ehrlicha, suwerenność przejawia się w zwierzchnictwie terytorialnym oraz personalnym i ma charakter pierwotny⁴⁵. Współcześnie jednak takie rozumienie suwerenności zdaje się zbyt szerokie. Suwerenność, jak to podkreśla A. Marszałek, w takiej postaci mogłaby istnieć tylko wtedy, gdyby państwo było jedynym bytem prawnym, a tak w obecnej rzeczywistości z pewnością nie jest⁴⁶. W literaturze zwłaszcza prawniczej dominuje wąskie definiowanie pojęcia suwerenności, definiowanej w kategoriach władzy organów państwa. Suwerenność w znaczeniu prawnym jawi się jako suma kompetencji w które wyposażone są trzy główne organy władzy państwowej: ustawodawcza, wykonawcza i sądownicza⁴⁷.

Państwa członkowskie przekazują Unii i jej organom niektóre kompetencje własne⁴⁸, nie jest to jednak zdaniem A. Wasilkowskiego, równoznaczne z ograniczaniem suwerenności, przede wszystkim dlatego, że nie ma tu elementu uzależniania się od innego państwa⁴⁹. Kompetencje te przejmują wspólnie utworzone organy działające we wspólnie ustalony sposób i we wspólnie ustalonym kierunku dla osiągnięcia wytyczonych celów⁵⁰. Przekazywanie kompetencji organom wspólnym jest więc jedynie swoistym ograniczeniem wykonywania suwerenności lecz nie samej suwerenności, lub też jak określa to A. Sakowicz za R. Kwietniem – krępowaniem „gorsetem prawnym”⁵¹, przy czym pamiętać należy, że w art. 4 ust. 2⁵² obowiązującego obecnie TUE przewidziano, iż Unia szanuje równość państw członkowskich wobec traktatów, jak również ich tożsamość narodową, nierozzerwalnie związaną z ich podstawowymi strukturami politycznymi i konstytucyjnymi, w tym w odniesieniu do samorządu regionalnego i lokalnego, szanuje

⁴³ S. Biernat, *op. cit.*, s. 47 i nast.; J. Barcz, *Traktat z Lizbony...*

⁴⁴ Interesujące, a zarazem kompleksowe rozważania w tym temacie zawiera monografia A. Górskiego, *Europejskie ściganie karne. Zagadnienia ustrojowe*, Warszawa 2010, s. 500.

⁴⁵ L. Ehrlich, *Prawo międzynarodowe*, Warszawa 1958, s. 123 i nast.; A. Klafkowski, *Prawo międzynarodowe publiczne*, Warszawa 1964, s. 64.

⁴⁶ A. Marszałek *op. cit.*, s. 23–24.

⁴⁷ W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1986, rozdz. 3.

⁴⁸ Wyrok TK z 11 maja 2005 r., sygn. K 18/04; wyrok TK z 24 listopada 2010 r., sygn. K 32/09.

⁴⁹ A. Wasilkowski, *Uczestnictwo w strukturach europejskich a suwerenność państwowa*, „Państwo i Prawo” 1996, nr 4–5, s. 20 i nast.

⁵⁰ *Ibidem*, s. 20 i nast.; A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 149 i nast.

⁵¹ *Ibidem*, s. 149 i cytowana tam literatura.

⁵² Art. 4 dodany, zmieniony i według numeracji ustalonej przez art. 1 pkt 5 oraz art. 5 ust. 1 i 2 Traktatu z Lizbony zmieniającego Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (Dz.U.UE.C. 2007.306.1) z dnia 1 grudnia 2009 r.

podstawowe funkcje państwa, zwłaszcza funkcje mające na celu zapewnienie jego integralności terytorialnej, utrzymanie porządku publicznego oraz ochronę bezpieczeństwa narodowego, w szczególności bezpieczeństwo narodowe pozostaje w zakresie wyłącznej odpowiedzialności każdego członka. Granice kompetencji UE wyznacza zasada przyznania, wszelkie kompetencje nieprzyznane Unii w traktatach należą zaś do państw członkowskich⁵³.

Prawo karne jest instrumentem służącym ochronie porządku publicznego przed zachowaniami szkodliwymi, jest gwarancją ładu, bezpieczeństwa i więzi społecznej, przywraca zaufanie i autorytet dla naruszonych przez przestępstwo reguł wyróżniając się na tle innych dziedzin prawa z uwagi na odwoływanie się do najsurowszego, najbardziej i najdalej ingerującego w sferę praw i wolności obywatela narzędzia, którym jest sankcja karna⁵⁴. Jednocześnie bardziej niż którakolwiek inna gałąź prawa, prawo karne odwzorowuje postawy społeczne wobec poszczególnych kwestii kulturowych, moralnych oraz finansowych wykazując jednocześnie szczególną podatność na zmiany społeczne, negując jednocześnie założenie interkulturowości, będąc tym samym dziedziną prawa, która pozostaje niezwykle mocno ugruntowana kulturowo⁵⁵.

Z tych wszystkich względów przyjmuje się, że musi być stanowione przez władzę państwową w trybie przewidzianym dla stanowienia norm prawnych, władza państwowa określając czyny karalne i grożące za nie kary oraz inne środki, realizuje związane z władzą państwową prawo karania tzw. *ius puniendi*⁵⁶. Zdaniem J. Banach-Gutierrez – studia porównawcze dorobku prawnego Unii Europejskiej pozwalają jednak obecnie na stwierdzenie, że konieczność ustanowienia ściślejszej współpracy w sprawach karnych wskutek potrzeb czasów współczesnych prowadzi do stopniowego zbliżania norm prawa karnego państw członkowskich⁵⁷.

Odpowiedzialność karna, w szerokim rozumieniu tego pojęcia, polega na wykonywaniu jakiegokolwiek środka reakcji karnej, orzeczonego w odpowiedzi na czyn zabroniony⁵⁸. Jednym z podstawowych elementów sankcji karnej jest kara,

⁵³ Szerzej: K. Wójtowicz, *Zachowanie tożsamości konstytucyjnej państwa polskiego w ramach UE – uwagi na tle wyroku TK z 24.11.2010 r. (K 32/09)*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, nr 11, s. 6 i nast.

⁵⁴ Zob. również opinia rzecznika generalnego D. Ruiza-Jaraba Colomera w sprawie C-176/03.

⁵⁵ B. Wojciechowski, *op. cit.*, s. 393 i wykorzystane tam piśmiennictwo.

⁵⁶ A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 166 i nast.

⁵⁷ J. Banach-Gutierrez, *op. cit.*, s. 107 i nast. Autorka zwraca jednak uwagę, że harmonizacja krajowych norm prawa karnego stanowi bardzo złożoną i delikatną kwestię (*ibidem*, s. 148 i nast.); interesujące propozycje w tym zakresie przedstawia również V. Mitsilegas, *op. cit.*; C. Nowak, *op. cit.*, s. 3 i nast.

⁵⁸ Jak się wydaje odróżnić należy dwa pojęcia: sankcja karna i kara, wynika to z szerszego rozumienia pojęcia sankcja karna jako całokształtu reakcji na popełnione przestępstwo złożonej w dużej mierze z kary w rozumieniu art. 32 k.k. oraz np. środka karnego w rozumieniu art. 39 k.k., o istocie tego ostatniego, aczkolwiek rozróżnienie to nie jest wyraźne, zob. m.in.: W. Wróbel, A. Zoll, *op. cit.*, s. 412; B. Janiszewski, *Dolegliwość jako element współczesnej kary kryminalnej*, [w:] *Przestępstwo – kara – polityka kryminalna. Problemy tworzenia i funkcjonowania prawa. Księga jubileuszowa z okazji 70 rocznicy urodzin Prof. Tadeusza Kaczmarska*, Kraków 2006, s. 302; M. Cieślak, *Polskie prawo*

którą można zdefiniować jako osobistą dolegliwość zadaną sprawcy przestępstwa, będącą reakcją na popełnione przestępstwo, wyrażającą potępienie przestępstwa, wymierzoną przez konstytucyjnie uprawniony do tego organ państwa⁵⁹. Na jej istotę oprócz samej dolegliwości składają się również cele, które kara ma ona zrealizować⁶⁰. Obecnie w Europie racjonalizacji kary nie poszukuje się już w sferze *sacrum*, a raczej w sferze sprawiedliwości i celowości⁶¹.

Współczesna kara kryminalna to instytucja celowa, przynosząca jednocześnie określone korzyści społeczne⁶². Samo uzasadnienie istnienia kary koniecznie musi być związane z odwołaniem się do szeregu argumentów dotyczących wspólnych dóbr, wartości i celów społeczności w której zakorzeniona zostaje dana instytucja⁶³. Karę należy traktować jako instytucję społeczną, którą charakteryzuje pluralizm, w ramach którego konieczne jest wyważenie między częściowo różnymi zasadami, na których opiera się zróżnicowane kulturowo, światopoglądowo, religijnie, rasowo i seksualnie społeczeństwo. Jednocześnie kara jako instytucja społeczna musi znajdować swoje uzasadnienie w wartościach wspólnych dla całej demokratycznie i konstruktywistycznie ukonstytuowanej wspólnoty ludzi wolnych, rozumnych, wzajemnie się uznających⁶⁴.

Jak słusznie podnosi L. Gardocki, ustalenie jakiego rodzaju sankcja ustawowa jest adekwatna do określonego typu przestępstwa nie jest łatwe, albowiem wymagałoby jakiegoś kwantyfikowania wagi przestępstw oraz ustalenia przelicznika⁶⁵. Jednocześnie należy zdawać sobie sprawę, że kwestia proporcjonalności sankcji karnych musi zmierzyć się z konwencją i tradycją polityki karnej i kryminalizacji w danym społeczeństwie, jak również z wypadkową panujących w nim

karne. Zarys systemowego ujęcia, Warszawa 1994, s. 433; B. Wróblewski, *Penologia. Socjologia kar*, t. 1, Wilno 1926, s. 185 i nast.; J. Warylewski, *Prawo karne. Część ogólna*, Warszawa 2004, s. 344, I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie*, Warszawa 1978, s. 244–245; W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1978, s. 256; A. Marek, *Prawo karne. Zagadnienia teorii i praktyki*, Warszawa 1997, s. 232–233; J. Kochanowski, *Subiektywne granice sprawstwa i odpowiedzialności karnej*, Warszawa 1985, s. 5–17; M. Królikowski, *Sprawiedliwość karania w społeczeństwach liberalnych – zasada proporcjonalności*, Warszawa 2005, s. 1.

⁵⁹ W. Wróbel, A. Zoll, *op. cit.*, s. 412; B. Janiszewski, *op. cit.*, s. 302; M. Cieślak, *Polskie prawo karne...*, s. 433.

⁶⁰ M. Cieślak, *O węzłowych pojęciach związanych z sensem kary*, „Nowe Prawo” 1969, nr 2 s. 204 i nast.; A. Marek, *Prawo karne*, Warszawa 2003, s. 239–240; T. Kaczmarek, *Ogólne dyrektywy wymiaru kary w teorii i praktyce sądowej*, Wrocław 1980; J. Kochanowski, *op. cit.*, s. 5–17; M. Królikowski, *op. cit.*, s. 1; B. Wróblewski wyróżniał trzy typy racjonalizacji kary: sakralną, sprawiedliwościową i celowościową; B. Wróblewski, *Penologia...*, s. 185 i nast.

⁶¹ J. Warylewski, *Prawo karne...*, s. 344, I. Andrejew, *Polskie prawo karne w zarysie...*, s. 244–245; W. Świda, *op. cit.*, s. 256; A. Marek, *Prawo karne. Zagadnienia...*, s. 232–233.

⁶² Szerzej zob.: T. Kaczmarek, *op. cit.* i powołana tam literatura; M. Królikowski, *op. cit.* i powołana tam literatura.

⁶³ *Ibidem*, s. 75.

⁶⁴ B. Wojciechowski, *op. cit.*, s. 291.

⁶⁵ L. Gardocki, *O relacji między typem przestępstwa, a zagrożeniem ustawowym*, „Państwo i Prawo” 1979, nr 8–9, s. 129–134.

ocen dotyczących zachowań szkodliwych⁶⁶. Celem kary, jak podnosił już m.in. C. Beccaria, nie jest torturowanie i męczenie wrażliwej istoty, należy dobierać bowiem tylko takie kary i takie metody ich stosowania, które przy zachowaniu proporcji do popełnionego przestępstwa wywierałyby najskuteczniejsze i najbardziej trwałe na dusze ludzkie wrażenie, a zarazem najmniej udręczałyby ciało przestępcy⁶⁷. Kara winna mieć przy tym charakter osobisty, a więc winien ją ponieść sprawca czynu zabronionego, w stosunku do którego orzeczono dany środek reakcji karnej, co nie wyklucza jednak możliwości odczuwania tego sposobu reakcji także przez osoby trzecie, zwłaszcza najbliższe. W stosunku do tych osób są to dolegliwości niezamierzone, stanowiące uboczne skutki odpowiedzialności karnej, z uwagi na funkcjonowanie każdego człowieka w ramach różnego rodzaju więzi społecznych. Dolegliwości tych, niestety, nie da się całkowicie uniknąć, można tylko dążyć do ich jak najdalej idącej minimalizacji⁶⁸. W art. 53 k.k. wskazano, że dolegliwość wynikająca z kary nie powinna przekroczyć stopnia winy sprawcy, uwzględniać winna jednocześnie stopień społecznej szkodliwości czynu oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, jakie kara ma spełniać w stosunku do skazanego, a także potrzeby w zakresie kształtowania świadomości prawnej społeczeństwa⁶⁹.

Pamiętać tutaj należy, że niestety dolegliwość kary nie wyczerpuje się tylko w okresie samego skazania, a składać się będzie na nią całokształt konsekwencji dotyczących skazanego, aż do momentu ich zakończenia wynikającego właśnie z faktu zatarcia skazania. Do tego momentu chociażby skazany pozbawiony będzie np. możliwości ubiegania się o określone rodzaje zatrudnienia⁷⁰.

---

⁶⁶ M. Królikowski, *op. cit.*, s. 134.

⁶⁷ C. Beccaria, *O przestępstwach i karach*, Warszawa 1959, s. 88. Podobnie M. Cieślak zwracał uwagę, że organy państwowe i społeczne powinny mieć na celu dobro człowieka i działać w sposób ludzki i życzliwy, uznając nienaruszalne prawo człowieka do życia, szanując jego osobowość i jego ludzką godność oraz unikając zwiększania dolegliwości i ograniczeń ponad miarę niezbędną dla realizacji celów prawa; M. Cieślak, *Zasada humanitaryzmu jako naczelną dyrektywę w sferze prawa karnego*, „Zeszyty Naukowe Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego” 1985, nr 13, s. 90.

⁶⁸ R. Giętkowski, *Zasada osobistej odpowiedzialności karnej*, „Państwo i Prawo” 2009, nr 5, s. 73 i nast. i cytowana tam literatura; C. Beccaria, *op. cit.*, s. 88; M. Cieślak, *Zasada humanitaryzmu...*, s. 90.

⁶⁹ Zob. w tym zakresie m.in.: uchwała SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08, OSNKW 2009, z.4, poz. 26; z glosami: Rams M. Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08. krytyczna: Barwina Z. Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08; P. Zakrzewski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08; częściowo krytyczna: R. Kierzynka, T. Ostropolski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r.; aprobująca: D. Dąbrowski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r.

⁷⁰ A. Drozd, *Ochrona danych osobowych pracownika(kandydata) po nowelizacji kodeksu pracy*, „Praca i Zabezpieczenie Społeczne” 2004, nr 1, s. 25; B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania*, Warszawa 2014, s. 47–54; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część pierwsza)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2008, nr 1; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część druga)*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2008, nr 2.

W doktrynie zasadnie pojawiają się więc poglądy, że skazanie z uwagi na jego skutki prawne i społeczne odróżnić należy od samego wymiaru kary⁷¹. Nie podejmując się w niniejszym opracowaniu z uwagi na jego ramy szczegółowego odniesienia się do tak postawionej tezy, wspomnieć jedynie można, jak zaznaczono wyżej, że w art. 53 k.k., ustawodawca wysłowił zasadę, zgodnie z którą dolegliwość⁷² [podkr. – R.P.] wymierzonej przez sąd kary nie może przekraczać stopnia winy sprawcy⁷³. Z użytego przez ustawodawcę sformułowania wynika, że stopień winy nie wyznacza wysokości kary, jaka powinna zostać wymierzona, lecz wyznacza granicę, której nie należy przekraczać⁷⁴, karą sprawiedliwą jest więc kara proporcjonalna do stopnia winy, jak i ciężaru czynu⁷⁵. Postrzegając dolegliwość nie tylko jako sam wymiar kary, ale całokształt konsekwencji dotyczących skazanego aż do momentu ich zakończenia wynikającego z faktu zatarcia skazania⁷⁶, tym bardziej istotna wydaje się problematyka zatarcia skazania będąca *de facto* formalnym zakończeniem tej dolegliwości dla skazanego. Już B. Wróblewski twierdził bowiem w pełni zasadnie, że zawsze w toku wykonywania kary pozbawienia wolności w procesie wychowawczym i resocjalizacyjnym następuje w pewnym momencie tzw. kres nasycenia i przedłużenie kary poza ten kres jest całkowicie zbędne albo – co gorsza – wręcz szkodliwe, gdyż niweczy poprzednio osiągnięte wyniki dodatnie⁷⁷.

Przechodząc do samej instytucji zatarcia skazania i jej ewolucji przypomnieć należy, że od dawna społeczeństwo odczuwało potrzebę rejestracji wyroków skazujących albowiem już na stosunkowo niskim poziomie rozwoju prawnego odczuwano potrzebę surowszego karania ludzi, którzy już raz popełnili przestępstwo, tym samym dolegliwość w tym zakresie utrzymywała się także po zakończeniu

⁷¹ *System prawa karnego*, t. 6: *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie*, red. M. Meleziński, Warszawa 2010, s. 405 i nast.

⁷² 1) „ból fizyczny, choroba”, 2) „to, co sprawia kłopot lub przykrość” (za: *Słownik języka polskiego*).

⁷³ W uzasadnieniu do k.k. z 1997 r. podkreślono m.in., że zakaz przekraczania przez karę i środki karne stopnia winy powinien zabezpieczyć przed orzekaniem kar „niezasłużonych”, w konsekwencji niesprawiedliwych według społecznego odczucia; *Nowe kodeksy karne z 1997 r. z uzasadnieniami*, red. I. Fredrich-Michalska, B. Stachurska-Marcińczak, Warszawa 1997, s. 152 i nast.

⁷⁴ K. Buchała, [w:] K. Buchała i in., *Kodeks...*, s. 389; G. Bogdan i in., *Kodeks karny. Część ogólna...*, Warszawa 2004, s. 808–809.

⁷⁵ W. Zalewski, *O pojmowaniu sprawiedliwości w prawie karnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2005, t. 14, s. 1103.

⁷⁶ Zob. w tym zakresie m.in.: uchwała SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08, OSNKW 2009, z. 4, poz. 26; z glosami: M. Rams, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08, krytyczna: Z. Barwina, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08; P. Zakrzewski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r., I KZP 30/08; częściowo krytyczna: R. Kierzyńska, T. Ostropolski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r.; aprobująca: D. Dąbrowski, Glosa do uchwały SN z 3 marca 2009 r.

⁷⁷ B. Wróblewski, *Zarys polityki karnej*, Wilno 1928, s. 28. Dolegliwość ta będzie niejednakowa również uwzględniając wiek skazanego; takich argumentów używa m.in. R. Zawłocki, *Przeciw karze dożywotniego pozbawienia wolności w polskim prawie karnym*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1996, nr 2, s. 119.

wymierzonej kary *sensu stricto*. W średniowieczu i na początku okresu nowożytnego postępowanie w tym zakresie było niezwykle proste – w braku lepszego sposobu dowód uprzedniej karalności był umieszczany na ciele skazanego stanowiąc trwałe piętno, którego nie można było usunąć. Stosowane ono było w Polsce jeszcze w pierwszej połowie XIX w. Kodeks Karzący przewidywał piętnowanie na łopatkę skazańca w postaci odpowiednich liter wskazujących na sąd, przed którym poprzednio odpowiadał: wystarczyło zwrócić się do tego sądu, aby otrzymać dane, kiedy i za co sprawca był karany⁷⁸.

Idea systemu rejestracji wyroków, aczkolwiek w zmienionym z pewnością gruntownie kształcie przetrwała do czasów obecnych⁷⁹, gdzie prawomocne wyroki, którymi orzeczono kary za przestępstwo lub za przestępstwo skarbowe, a także prawomocne orzeczenia o warunkowym umorzeniu postępowania, podlegają rejestracji w Krajowym Rejestrze Karnym⁸⁰. Wcześniej funkcję taką spełniał Centralny Rejestr Skazanych⁸¹.

---

⁷⁸ J. Śliwowski, *Prawo karne*, Warszawa 1979, s. 314; S. Zimoch, *Istota i znaczenie instytucji zatarcia skazania*, Warszawa 1979; J. Warylewski, *Kara. Podstawy filozoficzne i historyczne*, Gdańsk 2007, s. 220.

⁷⁹ B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 106 i nast.

⁸⁰ Zob. ustawę z 24 maja 2000 r. o Krajowym rejestrze Karnym, Dz.U. 2012.654, tekst jedn. z późn. zm.; wraz z aktami wykonawczymi: Rozp. z 05.05.2014, Udzielenie informacji o osobach oraz o podmiotach zbiorowych na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym, Dz.U. 2014.660; Rozp. z 08.08.2013, Wymogi techniczne, jakie musi spełniać aplikacja do przesyłania kart rejestracyjnych i zawiadomień za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz tryb przyznawania, zmieniania i wycofywania oraz sposób weryfikacji podpisu elektronicznego do podpisywania kart rejestracyjnych i zawiadomień za pośrednictwem systemu teleinformatycznego, Dz.U. 2013.955; Rozp. z 25.07.2013, Szczegółowość informacji umieszczanych w karcie rejestracyjnej i w zawiadomieniu, Dz.U. 2013.892; Rozp. z 16.05.2012, Gromadzenie danych osobowych i danych o podmiotach zbiorowych w Krajowym Rejestrze Karnym oraz usuwanie tych danych z Rejestru, Dz.U. 2012.564; Rozp. z 26.04.2012, Wzór formularza zapytania o udzielenie informacji pochodzących z rejestru karnego i odpowiedzi na zapytanie, wykorzystywanego między organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej, Dz.U. 2012.487; Rozp. z 29.03.2012, Wykaz kodów stosowanych przy przekazywaniu za pośrednictwem systemu ECRIS informacji dotyczących kwalifikacji prawnej czynu zabronionego przyjętej w orzeczeniu oraz orzeczonych kar i środków karnych, jak również środków zabezpieczających, wychowawczych, poprawczych i wychowawczo-leczniczych, oraz sposób zastosowania tych kodów, Dz.U. 2012.367; Rozp. z 09.08.2011, Szczegółowe zasady i sposób przetwarzania oraz przekazywania danych osobowych zgromadzonych w zbiorach Krajowego Rejestru Karnego do celów statystycznych oraz badań naukowych, Dz.U. 2011.175.1045; Rozp. z 27.03.2001, Szczegółowe zasady i tryb przejęcia danych osobowych przez Krajowy Rejestr Karny lub likwidacji danych osobowych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Skazanych i Centralnym Rejestrze Nieletnich, Dz.U. 2001.32.383.

⁸¹ Pierwotnie w tym zakresie Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 08.08.1931 w sprawie rejestracji skazanych, Dz.U. nr 69, poz. 566; kolejno Rozp. Ministra Sprawiedliwości z 22.12.1932 w sprawie rejestracji skazanych, Dz.U. nr 118, poz. 972; Rozp. Min. Sprawiedliwości z 25.05.1934 o rejestrze skazanych, Dz.U. nr 51, poz. 478; Rozp. Min. Sprawiedliwości z 16.12.1936, o rejestrze skazanych, Dz.U. nr 94, poz. 663; Rozp. Min. Sprawiedliwości z 02.03.1946 o rejestrze i statystyce osób skazanych, Dz.U. nr 9 poz. 70; Rozp. Min. Sprawiedliwości z 10.09.1952, Dz.U. nr 39, poz. 273; następnie trzy kolejne Rozporządzenia Ministrów Sprawiedliwości i Obrony narodowej w sprawie

Wpis do rejestru i konsekwencje z tym związane są obecnie bezpośrednim składnikiem dolegliwości związanej z odpowiedzialnością karną, albowiem cały szereg przypadków, jak chociażby otrzymanie określonego zatrudnienia, jak wspomniano wyżej, warunkowany jest uprzednią niekaralnością, a ich katalog ulega ciągłemu poszerzaniu⁸². Skutki skazania rozciągają się więc nie tylko na sferę prawnokarną, ale też na sferę cywilnoprawną funkcjonowania skazanego i podkreślić należy, że nie chodzi bynajmniej o orzekane długoterminowe kary pozbawienia wolności, ale o każde nawet najdrobniejsze skutki skazania⁸³, dlatego tak istotnym dla skazanego jest możliwość i perspektywa zatarcia skazania.

Ewolucja prawa karnego, jako efekt jego stopniowej humanizacji, doprowadziła do wykształcenia instytucji zatarcia skazania, która była i jest obecnie znana wszystkim polskim kodyfikacjom karnym⁸⁴. Jak pisał W. Świda, na gruncie pierwszej z nowożytnych – kodyfikacji karnej z 1932 r., skazany po odbyciu kary i po odzyskaniu niektórych utraconych praw i zdolności do uzyskania utraconych praw ma jednak utrudnioną egzystencję, gdyż pozostaje na nim w oczach społeczeństwa pewne piętno związane z samym faktem skazania. Jeśli nawet osobnik taki w celu uniknięcia ujemnego ustosunkowania się do niego jego otoczenia przesiedli się do innej miejscowości, gdzie przeszłość jego jest nieznana, to zawsze figuruje on jeszcze w rejestrze skazanych, a udzielając urzędowych informacji o swojej osobie winien jest podać również fakt swego skazania⁸⁵.

---

określenia trybu rejestracji osób prawomocnie skazanych oraz sposobu zbierania w postępowaniu karnym danych dotyczących tych osób, jak również organów zobowiązanych do wykonywania tych czynności z 23.12.1969, 19.11.1983 i 30.08.1993, Dz.U. nr 37, poz. 327, Dz.U. nr 66, poz. 229, Dz.U. nr 82, poz. 388; następnie ustawa z 24.05.2000 o Krajowym rejestrze Karnym, tekst jedn. Dz.U. 2012.645 z późn. zm.;

⁸² B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 47–54; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część pierwsza)*...; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część druga)*...

⁸³ Zob.: A. Sołtysińska, *Zasady kwalifikacji wykonawców ubiegających się o udzielenie zamówienia publicznego w świetle orzecznictwa ETS*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2006, nr 10, s. 44; J. Czempas, J. Smykała, *Ryzyko, błędy i trudności przy absorpcji środków unijnych*, „Finanse Komunalne” 2012, nr 6, s. 30; A. Ćwiklińska, *Deregulacja zawodów*, NP, marzec 2012, s. 28; D. Zienkiewicz, *Projekt ustawy o licencji syndyka oraz związana z tym propozycja zmian prawa upadłościowego i naprawczego*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2007, nr 3, s. 28; A. Nowacki, *Zarząd spółki partnerskiej*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2012, nr 3, s. 14; A. Herzog, *Ustawa o broni i amunicji po nowelizacji*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 10, s. 64 i nast.; A. Drozd, *op. cit.*, s. 25, B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 47–54; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część pierwsza)*...; eadem, *Prawne i społeczne skutki skazania (część druga)*...

⁸⁴ Rejestr skazanych regulowany był przez rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 10.09.1952, (52/273). Instytucja zatarcia skazania była niejako uzupełnieniem tzw. rehabilitacji czyli przywrócenia praw (art. 53 k.k. z 1932).

⁸⁵ R. Krajewski, *Zatarcie skazania w prawie karnym*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 11, s. 103 i nast.; W. Świda, *Prawo karne*, Warszawa 1960, s. 217; B. Daniszewski, *O dopuszczalność warunkowego zawieszenia kary grzywny i zmianę przepisów o zatarcu skazania*, „Nowe Prawo” 1960, nr 2; Z. Sitnicki, *Rejestr skazanych*, „DPP” 1946, nr 7; J. Szczucki, *Fikcja niekaralności*, „Nowe Prawo” 1956, nr 7–8; M. Leonieni, *Zatarcie skazania a potrzeby praktyki sądowej*, „Nowe Prawo” 1961, nr 7–8; W. Celiński, *Problem puszczenia w niepamięć skazania*, „Nowe Prawo” 1963, nr 6; Z. Gostyńs-

Podstawowe założenia instytucji zatarcia skazania w kolejnych kodyfikacjach nie różniły się istotnie od siebie, aczkolwiek szczegółowe uregulowania były odmienne, dynamiczny okres ewolucji teje instytucji przypada dopiero na okres integracji europejskiej.

Na gruncie kodeksu karnego z 1932 r., po upływie 10 lat od odbycia, darowania lub przedawnienia kary albo od zwolnienia z zakładu zabezpieczającego, sąd mógł zarządzić, na wniosek skazanego, zatarcie skazania (art. 90 § 1), w stosunku do osób skazanych na utratę praw publicznych lub obywatelskich praw honorowych okres dziesięcioletni biegł od dnia odzyskania przez skazanego zdolności do nabycia utraconych praw (art. 90 § 2). Jeżeli zaś skazany przed uzyskaniem prawa do wniosku o zatarcie skazania popełnił nowe przestępstwo, za które wymierzono mu karę więzienia, to dopuszczalne było tylko jednoczesne zatarcie wszystkich skazań (art. 90 § 3). W razie zarządzenia zatarcia skazanie uważano za niebyłe, co pociągało za sobą zwłaszcza usunięcie wpisu o skazaniu z wszelkich rejestrów (art. 90 § 4). Zatarcie skazania możliwe było jedynie na wniosek skazanego albowiem k.k. z 1932 r. nie przewidywał co do zasady zatarcia skazania *ipso iure*⁸⁶.

W wymiarze międzynarodowym, a także w kontekście dzisiejszego kształtu instytucji zatarcia skazania na gruncie kodyfikacji karnej z 1932 r., zwracają uwagę trzy judykaty w których SN przyjął kolejno, że zatarcie skutków skazania jest w swej istocie zmianą wydanego przez sąd wyroku i jako takie, nie może być stosowane przez sądy polskie do prawomocnych wyroków sądów zagranicznych których państwo polskie nie wykonuje⁸⁷ oraz, że zatarcie skazania orzeczone przez

---

ki, *Z problematyki zatarcia skazania*, „Nowe Prawo” 1970, nr 5; P. Wierzbiński, *Zatarcie skazania, a resocjalizacja przestępcy*, „Nowe Prawo” 1966, nr 10; S. Śliwiński zatarcie skazania uważał za rehabilitację w ściślejszym tego słowa znaczeniu, S. Śliwiński, *Prawo karne materialne część ogólna*, Warszawa 1946, s. 559.

⁸⁶ W. Świda, *op. cit.*, s. 217, S. Śliwiński, *op. cit.*, s. 559.

⁸⁷ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 kwietnia 1934 r. K 54/34 OSN(K) 1934/11/245. W uzasadnieniu niniejszego postanowienia SN podniósł m.in., że przepisy zawarte w umowach Rzeczypospolitej z szeregiem państw o pomocy prawnej wskazują na jednakowy sposób postępowania przy rejestracji skazanych zagranicą i przy zmianach w kartach karnych. Artykuł 105 i 133 umowy z Gdańskiem z 9 listopada 1920 r. i 7 grudnia 1921 r., art. 75 Umowy z Jugosławią z 14 maja 1923 r., art. 81 Umowy z Austrią z 19 marca 1921 r., art. 53 Umowy z Czechosłowacją z 6 marca 1925 r., art. 18 Traktatu ekstradycyjnego z Francją z 30 grudnia 1925 r. i art. 22 konwencji o pomocy sądowej z Szwecją z 30 sierpnia 1930 r. i z Belgią z 13 maja 1931 r. – obowiązujące strony do wzajemnego nadsyłania sobie kart karnych o wyrokach skazujących obywateli drugiego państwa, zawiadomień o dalszych orzeczeniach, dotyczących tych wyroków. O ile chodzi o stosunki z Niemcami, to z braku umowy o pomocy prawnej, obowiązuje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 11 maja 1926 (Dz. Urz. Min. Spr. z 1924, Nr. 11, poz. 13) o obrocie prawnym w sprawach karnych w stosunkach z Rzeszą Niemiecką. Rozporządzenie to stwierdza (punkt 5), że prawomocne rozstrzygnięcie wydana przez władze jednego państwa, a wymierzające karę obywatelowi drugiego, będą udzielane temu drugiemu państwu przez przesłanie odpisu wyciągu rozstrzygnięcia przeznaczonego dla rejestru karnego, a w ten sam sposób będą udzielane dalsze rozstrzygnięcia. Zdaniem SN z powyższych postanowień wynika zgodność układów międzynarodowych z zasadą niewykonywania przez państwo polskie wyroków zagranicznych w sprawach karnych oraz zmian w tych wyrokach. Państwo polskie wyroki te wraz z ich zmianami poddaje jedynie rejestracji. Skazanemu W. przysługuje na mocy niemieckiej

władzę zagraniczną nie wywiera skutków w Polsce⁸⁸. Następnie zaś SN potwierdził, że sąd polski władny jest wydać postanowienie o zatarcu skazania również w sprawie osądzonej przez sądy zagraniczne w stosunku do obywateli polskich⁸⁹. Judykaty te w pewien sposób kształtowały późniejsze rozwiązania legislacyjne w tym zakresie.

Kodeks karny z 1969 r. przewidywał, że z chwilą zatarcia skazania uważano je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwano z rejestru skazanych (art. 110). Zatarcie skazania następowało z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary pozbawienia wolności, albo od przedawnienia jej wykonania (art. 111 § 1). Sąd mógł jednak na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już po upływie 5 lat, jeżeli skazany w tym czasie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 2 lat (art. 111 § 2). Natomiast w razie skazania na karę ograniczenia wolności, na grzywnę albo na karę dodatkową, zatarcie skazania następowało z mocy prawa z upływem 5 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania (art. 111 § 3). Jeżeli jednak orzeczono karę dodatkową lub umieszczenie w ośrodku przystosowania społecznego, okres wymagany do zatarcia skazania biegł od wykonania, darowania lub przedawnienia wykonania zarówno kary zasadniczej, jak i dodatkowej, lub też zwolnienia z ośrodka (art. 111 § 4). Kodeks karny z 1969 r. odróżniał już zatarcie skazania z mocy prawa i na wniosek skazanego. Zatarcie skazania w ocenie I. Andrejewa było formą rehabilitacji przestępcy, który przestawał ponosić konsekwencje swojego czynu⁹⁰. Kodeks karny z 1969 r. nie zawierał, poza art. 117 k.k., który dotyczył skazania w RP osoby ukaranej za ten sam czyn za granicą, regulacji odnośnie zatarcia skazania w przypadku wyroków państw obcych. W takiej sytuacji Sąd zaliczał na poczet kary wykonaną za granicą całość albo część kary, uwzględniając różnice zachodzące między tymi karami⁹¹.

---

ustawy rehabilitacyjnej (*Straftilungsgesetz*) z 9 kwietnia 1920 r. w redakcji z 6 lutego 1924 r. prawo starania się o zatarcie skazania, które, o ile nastąpi i o ile zawiadomienie o nim będzie otrzymane w trybie punktu 5 rozporządzenia Min. Spr. z 1926 r., może wywołać skutki, określone w § 28 Rozporządzenia Min. Spr. w sprawie rejestracji skazanych (Dz. Ust. poz. 972/32).

⁸⁸ SN 10/33; S. Śliwiński, *op. cit.*, s. 559.

⁸⁹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 8 grudnia 1951 r., KO 447/51 OSN(K) 1952/1/4. W uzasadnieniu SN interesująco wywiódł, że zatarcie skazania, analogicznie do przywrócenia praw skazanemu, ma na celu stwierdzenie, iż wobec nienagannego prowadzenia się skazanego nie powinien on ponosić nadal konsekwencji wymierzonej mu w przeszłości kary. Można je uważać za zlikwidowanie ostatecznej dolegliwości, jaka ciąży na skazanym w związku z wymierzoną mu przez sąd karą. Brak podstaw, aby wydawanie tak doniosłych życiowo postanowień usuwać spod kompetencji sądów polskich i pozostawiać je sądom zagranicznym. Przemawia za tym zasada nakazująca zawsze, ilekroć to tylko możliwe, dawanie pierwszeństwa prawu ojczystemu (*lex patriae*) przed prawem obcym. [...] Zdaniem SN idące w odmiennym kierunku orzeczenie Sądu Najwyższego z okresu międzywojennego nie może tu mieć zastosowania (por. Uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego z 27 listopada 1948 r. Nr Prez. 2323/48).

⁹⁰ I. Andrejew, *Polskie prawo karne*, Warszawa 1989, s. 341.

⁹¹ Zob. m.in.: R.A. Stefański, *Czy „odbycie kary”, o którym mowa w art. 60 § 1 k.k. obejmuje także karę pozbawienia wolności orzeczoną za granicą i tam wykonaną?*, „Prokuratura i Prawo” 1995, nr 2, s. 93.

Obecnie na gruncie kodeksu karnego z 1997 r., z chwilą zatarcia skazania uważa się je za niebyłe, a wpis o skazaniu usuwa się z rejestru skazanych (art. 106)⁹². Zgodnie natomiast z art. 107a k.k.⁹³ w razie skazania przez sąd innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej zatarcie skazania następuje zgodnie z prawem państwa, w którym to skazanie nastąpiło. Biorąc pod uwagę literalne brzmienie przepisu wydawać by się mogło, że art. 107a pozwala polskiemu sądowi na zatarcie skazania wynikającego z orzeczenia innego państwa Unii, z tym jednak zastrzeżeniem, że konieczne jest uwzględnienie przepisów tego państwa, w którym wydano to orzeczenie. Jak słusznie podkreśla jednak B.J. Stefańska, należy go interpretować nieco inaczej, przyjmując, że organem kompetentnym do zatarcia skazania jest sąd państwa, w którym zostało wydane orzeczenie skazujące, a prawo państwa wydania orzeczenia określa nie tylko warunki zatarcia skazania, ale także organy uprawnione do podejmowania takiej decyzji oraz tryb postępowania⁹⁴.

Potwierdzeniem takiej interpretacji może być uzasadnienie projektu nowelizacji kodeksu karnego, w którym podkreśla się, że zaistniała konieczność zawarcia przepisu wykluczającego możliwość stosowania instytucji zatarcia skazania

---

⁹² Zgodnie z art. 107 § 1 w razie skazania na karę pozbawienia wolności wymienioną w art. 32 pkt 3 lub karę 25 lat pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania. Sąd może na wniosek skazanego zarządzić zatarcie skazania już po upływie 5 lat, jeżeli skazany w tym okresie przestrzegał porządku prawnego, a wymierzona kara pozbawienia wolności nie przekraczała 3 lat. (§ 2). W razie skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od uznania jej za wykonaną, od darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania (§ 3). W razie skazania na grzywnę albo karę ograniczenia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 5 lat od wykonania lub darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania; na wniosek skazanego sąd może zarządzić zatarcie skazania już po upływie 3 lat (§ 4). W razie odstąpienia od wymierzenia kary, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem roku od wydania prawomocnego orzeczenia (§ 5). Jeżeli orzeczono środek karny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem jego wykonania, z zastrzeżeniem art. 76 § 2 (§ 6).

⁹³ Artykuł 107a został dodany w wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z 20 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz ustawy – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. 48.245). Uregulowanie to (podobnie jak i art. 114a k.k.) jest konsekwencją implementacji do polskiego porządku prawnego decyzji ramowej Rady 2008/675/WSiSW z 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 220 z 15.08.2008, s. 32).

⁹⁴ B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 105; eadem, *Zatarcie skazania wynikające z wyroku państwa obcego*, „Państwo i Prawo” 2011, nr 10, s. 101 i nast. Równocześnie pojawia się problem, czy wyłączone jest również zatarcie skazania wynikającego z wyroku sądu państwa uniijnego, który został przejęty do wykonania w Polsce (art. 608–611f k.p.k.). Jak się jednak wydaje, w przypadku przejęcia do wykonania w Polsce takiego wyroku (w wyniku jego dostosowania w trybie *exequatur*) jest on traktowany tak, jakby był wydany przez sąd polski, a wobec tego art. 107a nie znajdzie zastosowania albowiem co do zasady dotyczy on wyłącznie tych wyroków skazujących, które zostały wydane i wykonane w innym państwie Unii Europejskiej. Zob.: B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 106; G. Jaworski, A. Sołtyńska, *Postępowanie w sprawach ze stosunków międzynarodowych. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 451 i nast.

względem orzeczeń skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich⁹⁵. W projekcie nowelizacji k.k.⁹⁶ na uwagę zasługuje proponowana zmiana polegająca na uchyleniu art. 107a i jednoczesnym nadaniu nowego brzmienia art. 114a⁹⁷. Według projektodawców bowiem obowiązujący przepis art. 114a k.k. dotknięty jest wadą konstrukcyjną m.in. poprzez odwoływanie się do pojęć nieznanymi ustawie karnej. Jest to wynik niemal dosłownej transpozycji przepisu unijnego do polskiego porządku prawnego. Proponowana treść art. 114a k.k. jak również uchylenie art. 107a k.k. harmonizuje polskie prawo karne z wymogami Unii Europejskiej w zakresie znaczenia na gruncie polskiego prawa karnego wyroków zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej⁹⁸.

Zatarcie skazania stwarza po upływie pewnego okresu czasu fikcję prawną, zgodnie z którą przyjmuje się, że osoba której dotyczy zatarcie skazania nie była uprzednio karana⁹⁹. Jak pisał twórca kodeksu, J. Makarewicz, „myślą przewodnią tego przepisu jest prawo sądu do przyznania skazanemu sytuacji stwarzającej złudzenie, że skazania w ogóle nie było”, przy czym „zatarcie skazania jest zarządzeniem wyjątkowym, które sąd musi stosować z niezwykłą ostrożnością”¹⁰⁰.

Również względy humanitarne nakazują, by nie wypominać skazanemu w nieskończoność popełnienia przestępstwa, a także by po pewnym czasie, przy

---

⁹⁵ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Sejm VI kadencji, druk nr 3597, www.sejm.gov.pl.

⁹⁶ Sejm RP VII kadencji, nr druku: 2393, www.sejm.gov.pl.

⁹⁷ Art. 114a. § 1. Wyrokiem skazującym jest również prawomocne orzeczenie skazujące za popełnienie przestępstwa wydane przez sąd właściwy w sprawach karnych w państwie członkowskim Unii Europejskiej, chyba że według ustawy karnej polskiej czyn nie stanowi przestępstwa, sprawca nie podlega karze albo orzeczono karę nieznaną ustawie. § 2. W sprawach, o których mowa w art. 4 i art. 107, stosuje się ustawę obowiązującą w miejscu skazania. Przepisu art. 108 nie stosuje się. § 3. Przepisu § 1 nie stosuje się, jeżeli informacje uzyskane z rejestru karnego lub od sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej nie są wystarczające do ustalenia skazania albo orzeczona kara podlega darowaniu w państwie, w którym nastąpiło skazanie; Sejm RP VII kadencji, nr druku: 2393, www.sejm.gov.pl.

⁹⁸ Por. uzasadnienie projektu k.k. Sejm RP VII kadencji, nr druku: 2393, www.sejm.gov.pl.

⁹⁹ Postanowienie Sądu Najwyższego z 21 sierpnia 2012 r. IV KK 59/12 OSNKW 2013/1/3, Biul. SN 2013/1/16; Skoro – zgodnie z treścią art. 106 k.k. – skazanie uważa się za niebyłe z chwilą zatarcia, to oznacza to, iż z tym momentem nie dochodzi po prostu do wyeliminowania z mocą wsteczną z porządku prawnego wyroku, jako w ogóle niewydanego oraz do anulowania wywołanych skazaniem skutków (utruty lub ograniczenia praw), a wskazuje na to, że od omawianego momentu skutki te przestają działać na przyszłość, a więc, iż fakt skazania, z chwilą jego zatarcia, nie może rodzić dla skazanego żadnych negatywnych konsekwencji – wobec przywrócenia mu statusu osoby niekaranej. Wyrok Sądu Najwyższego z 18 czerwca 2009 r. IV KK 164/09, LEX nr 512114, Zgodnie z treścią art. 106 k.k., z chwilą zatarcia skazania, uważa się je za niebyłe. Skutkiem zatarcia skazania jest więc fakt, że za niebyłe uważa się nie tylko skazanie, lecz również samo popełnienie przestępstwa. Zob. także Wyrok Sądu Najwyższego z 29 sierpnia 2013 r., IV KK 168/13, OSNKW 2013/12/107, Biul. PK 2013/9/17–19, Biul. SN 2013/12/27; Wyrok Sądu Najwyższego z 10 listopada 2010 r., IV KK 326/10, LEX nr 653743; Biul. PK 2010/7/17, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 3, s. 8; glosa krytyczna: B.J. Stefańska, Glosa do wyroku SN z 10 listopada 2010 r., IV KK 326/10.

¹⁰⁰ J. Makarewicz, *Kodeks karny z komentarzem*, Lwów 1932, s. 156; R. Krajewski, *Zatarcie...*, s. 103.

różnych okazjach, nie musiał on przyznawać, że był karany, co może mieć negatywne konsekwencje w różnych sferach jego życia¹⁰¹. Podstawowym założeniem jest tu przyjęcie, że skazany nie powinien przez całe życie podlegać stygmatyzacji z powodu skazania i bez końca ponosić różnego rodzaju konsekwencji za popełnione przestępstwo. Widać tu wyraźnie ideę przebaczenia – puszczenia w niepamięć – będącą elementem zasady humanitaryzmu¹⁰².

Co do zakresu wspomnianej fikcji prawnej, zwrócić uwagę należy jednakże na postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2011 r.¹⁰³, gdzie SN przyjął, że zatarcie w trybie art. 76 k.k. skazania za przestępstwo, którego znamiona zawiera przewinienie dyscyplinarne, nie stanowi przeszkody do wszczęcia i prowadzenia przez Sąd Dyscyplinarny postępowania dyscyplinarnego o taki czyn przeciwko adwokatowi, bowiem przedawnienie odpowiedzialności zawodowej nie może nastąpić wcześniej, niż upływ okresów wskazanych w art. 101 k.k. i art. 102 k.k. Zdaniem SN zatarcie skazania jest co prawda pewną fikcją prawną i oznacza, że skazanemu ponownie przysługuje status osoby niekaranej, bowiem przyjmuje się, że skazanie jako zdarzenie historyczne nie miało w ogóle miejsca, niemniej równocześnie nie oznacza to, że zatarcie skazania stwarza niewzruszalne prawne domniemanie niewinności w stosunku do danego czynu. Nie chodzi tu bowiem o domniemanie, lecz o fikcję prawną. Trudno, zdaniem SN, mówić o domniemaniu, skoro zostało ono już wcześniej obalone prawomocnym wyrokiem. Zatarcie skazania nie oznacza więc anulowania treści wyroku, tj. wyeliminowania go z mocą wsteczną z porządku prawnego jako w ogóle niewydanego i nie niweluje też całkowicie wszystkich skutków skazania, bowiem skazany nie odzyskuje wszystkich utraconych np. praw, urzędów, orderów czy też odznaczeń.

Zwrócić uwagę w tym miejscu należy także wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 17 lipca 2008 r.¹⁰⁴, gdzie WSA przyjął, że zatarcie skazania nie stanowi przeszkody do dokonywania ustaleń w trybie art. 75 k.p.a., że dana osoba, będąc biegłym popełniła czyn naganny, który sam w sobie lub w powiązaniu z innymi okolicznościami może podważać jej wiarygodność oraz rękojmię w rozumieniu przepisów rozporządzenia ministra sprawiedliwości w sprawie biegłych sądowych. Zdaniem WSA zatarcie skazania pozwala wprowadzić daną osobę uznać za niekaraną, jednakże przy ocenie rękojmi ważny jest nie tyle fakt ukarania bądź nieukarania, ale dotychczasowe życie i sposób postępowania tej osoby. W uzasadnieniu powyższego WSA wywiódł, że zgodnie z dyspozycją art. 75 § 1 k.p.a., organ administracyjny może w granicach prawa przeprowadzić

¹⁰¹ M. Laskowski, *Ustawowe pojęcie „nieskazitelności charakteru”, „Prokuratura i Prawo”* 2008, nr 6, s. 50 i nast.

¹⁰² M. Cieślak, *Zasada humanitaryzmu...*, s. 90; R. Krajewski, *Zatarcie...*, s. 102.

¹⁰³ Postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2011 r., SDI 32/10; OSNKW 2011/2/12, Biul. SN 2011/2/11 z glosą aprobującą: B.J. Stefańska, Glosa do postanowienia SN z 4 stycznia 2011 r., SDI 32/10; R. Krajewski, *Zatarcie...*, s. 103.

¹⁰⁴ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 17 lipca 2008 r. VI SA/Wa 669/08, LEX nr 491336.

wszelkie dowody (np. z przesłuchania świadków) co do zdarzeń, które w innym postępowaniu zostały zakwalifikowane jako przestępstwa, mimo że później skazanie zostało zatarte powołując m.in. wyroki NSA z 12 maja 1999 r., Lex 45099 oraz 22 października 1981 r., – ONSA 1981/2/103, wyrok SN z 27 listopada 1984 r., OSNC 1985/8/105.

W innym rozstrzygnięciu WSA w Warszawie z 6 lipca 2005 r.¹⁰⁵ przyjął, że dla organu administracji wydającego opinię okoliczność skazania może stanowić pewną wskazówkę do zacerpnienia szerszych (wielostronnych) informacji o wnioskującym o wydanie licencji pracownika zabezpieczenia technicznego II stopnia, jednakże fakt ten nie powinien (wobec treści art. 76 i art. 106 k.k.) stanowić podstawy do wydania opinii negatywnej. Zdaniem WSA należałoby zwrócić uwagę na pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w wyroku z 27 marca 1970 r. w sprawie III KR 25/70, który jest aktualny także w obecnym stanie prawnym, a na który zasadnie wskazuje skarżący, iż nie można się powoływać na poprzednią karalność oskarżonego, skoro uległa ona zatarciu z mocy samego prawa. Dla organu administracji wydającego opinię okoliczność skazania może stanowić pewną wskazówkę do zacerpnienia szerszych (wielostronnych) informacji o wnioskującym o wydanie licencji, jednakże fakt ten nie powinien (wobec treści art. 76 i art. 106 k.k.) stanowić podstawy do wydania opinii negatywnej.

Na gruncie obecnie obowiązującej kodyfikacji karnej w kontekście spójności rozwiązań w zakresie instytucji zatarcia skazania pojawia się interesujący przykład środka karnego opisanego w art. 42 § 3 i 4 k.k., którego zastosowanie w ramach sankcji za popełniony czyn wyklucza *de facto* możliwość zatarcia skazania¹⁰⁶. Istotą wspomnianego środka, jak się przyjmuje w zasadzie powszechnie jest z jednej strony odsunięcie sprawcy od obiektywnie istniejących układów sytuacyjnych, w których ma on okazję do popełniania przestępstwa komunikacyjnego, ale również aspekty wychowawcze¹⁰⁷. W kontekście powyższego konstrukcja orzeka-

¹⁰⁵ Wyrok WSA w Warszawie z 6 lipca 2005 r., VI SA/Wa 2263/04, LEX nr 183633.

¹⁰⁶ Szerzej: R. Pawlik, *Środek karny zakazu prowadzenia pojazdów w świetle projektu nowelizacji Kodeksu karnego* [w druku].

¹⁰⁷ Trafnie cele tego środka ujmuje R.A. Stefański, wskazując, że jest to głównie wyeliminowanie sprawcy przestępstwa komunikacyjnego z ruchu drogowego by w ten sposób zapobiec możliwości popełnienia przez niego dalszych przestępstw, jego celami perspektywicznymi są zaś, poprawa i odstraszenie sprawcy przestępstwa jak i ogółu społeczeństwa – por. szerzej: R.A. Stefański, *Zakaz prowadzenia pojazdów*, Warszawa 1990, s. 46–64. Podobnie przyjmuje SN w swoim orzecznictwie wskazując, że *ratio legis* zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych stanowi wykluczenie z ruchu drogowego takich kierowców, którzy wykazali, że zagrażają bezpieczeństwu w komunikacji. Zob. m.in.: wyrok SN z 13.10.2011, sygn. IV KK 201/11, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 2, s. 2; wyrok SN z 05.03.2009, sygn. II KK 269/08, OSNwSK 2009/1/630; wyrok SN z 08.02.2007, sygn. III KK 478/06, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 6, s. 4. Obecnie pamiętać należy także o wymiarze międzynarodowym tak postawionych celów, chodzi bowiem również o to aby kierowcy pozbawieni prawa prowadzenia pojazdów w państwie członkowskim innym niż państwo stałego miejsca zamieszkania, nie uniknęli skutków zakazu prowadzenia pojazdów po opuszczeniu państwa popełnienia czynu zabronionego. R. Stefański, *Uznawanie zagranicznych orzeczeń o zakazie prowadzenia pojazdów*, „Prokuratura i Prawo” 2012, nr 2, s. 5 i nast.; Konwencja sporządzona na podstawie artykułu K.3 Traktatu o Unii Europejskiej o zakazie prowadzenia pojazdów mechanicznych, Dz.U.W.E. z 10.07.1998, C 216/2;

nego środka „na zawsze”, jakkolwiek wpisuje się w powyższe złożenia względnie trwałego odsunięcia sprawcy od możliwych układów sytuacyjnych, w których miałby on okazję do dalszego popełniania przestępstw komunikacyjnych, niemniej jednocześnie, co należy w pierwszej kolejności zaznaczyć, słusznie zdaniem części doktryny może prowadzić do konstatacji, że środek karny opisany w art. 42 § 3 i 4 k.k. w rzeczywistości nie jest właściwie oznaczony pod względem czasowym, nie wskazuje bowiem w istocie momentu jego zakończenia¹⁰⁸, wykraczając nadto jak się wydaje, poza moment limitujący w sposób zasadniczy ingerencję prawnokarną. Należy zwrócić także uwagę, że środek karny zakazu prowadzenia pojazdów realizujący sprecyzowane wyżej cele ma sens zasadniczo do końca życia skazanego, nie zaś do bliżej nieokreślonego momentu końcowego („na zawsze”)¹⁰⁹.

Wspomniany środek karny w dotychczasowej konstrukcji z pewnością, jak zaznaczono wyżej, wpisuje się w zarysowane wyżej cele sprowadzające się głównie do trwałego wyeliminowania sprawcy przestępstwa komunikacyjnego z ruchu drogowego, trudno jednakże w takim jego kształcie mówić przede wszystkim o możliwości poprawy takiego sprawcy albowiem, jak wynika z powyższego, orzekany jest on „na zawsze”, przy czym wyeliminowano w przypadku jego zastosowania w ramach sankcji za popełniony czyn *de facto* możliwość zatarcia skazania¹¹⁰, podczas gdy należy zauważyć, że nawet przy karze dożywotniego pozbawienia wolności nie możemy zakładać, że skazany się nie poprawi¹¹¹. Zgodnie bowiem z art. 107 § 6 k.k. jeżeli orzeczono środek karny, zatarcie skazania nie może nastąpić przed jego wykonaniem, darowaniem albo przedawnieniem

¹⁰⁸ Na cały czas dający się przewidzieć, na stałe. *Słownik ortograficzny języka polskiego*, red. T. Karpowicz, Warszawa 2001, 2005, 2006; R.A. Stefański, *Zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na zawsze*, „Prokuratura i Prawo” 2000, nr 7–8, s. 131 i nast.; W. Wróbel, *Krytycznie o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za przestępstwa komunikacyjne*, „Państwo i Prawo” 2001, nr 7, s. 54–56.

¹⁰⁹ Słusznie wskazywano w tym miejscu m.in. na art. 17 k.p.k. zgodnie z którym nie wszczynają się postępowania, a wszczęte umarza gdy oskarżony zmarł (pkt 5) (R.A. Stefański, *Zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na zawsze...*, s. 131 i nast.), a także na art. 15 k.k.w., zgodnie z którym sąd umarza postępowanie wykonawcze w razie przedawnienia wykonania kary, śmierci skazanego lub innej przyczyny wyłączającej to postępowanie. Jednocześnie wskazywano na konstrukcję funkcjonującą w kodeksie karnym z 1997 r. (art. 32 pkt. 5 k.k.) kary dożywotniego pozbawienia wolności [podkr. – R.P.], która rodowód swój datuje na XVIII w. (por. w tym zakresie m.in.: L. Wilk, [w:] *System*, s. 103 i nast.; J. Kulesza, *Niektóre problemy stosowania sankcji bezwzględnie oznaczonej*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 11, s. 68 i nast.), nie budząc w tym zakresie zasadniczo wątpliwości co do momentu zakończenia jej wykonywania.

¹¹⁰ M. Malezini, *Środki karne jako instrument polityki kryminalnej*, Białystok 2013; R.A. Stefański, *Zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych na zawsze...*, s. 131 i nast.; W. Wróbel, *Krytycznie...*, s. 54–56; Z. Sienkiewicz, *Zmiany w regulacji środków karnych wprowadzone ustawą z dnia 14 kwietnia 2000 r.*, „Nowa Kodyfikacja Prawa Karnego” 2001, t. 7, s. 41–52.

¹¹¹ Podstawowe zarzuty, z którymi nie sposób się dzisiaj nie zgodzić, wywodzone przeciwko karze dożywotniego pozbawienia wolności to jej empiryczna fikcyjność i niehumanitarna beznadziejność por. w tym zakresie w szczególności R. Zawłocki, *op. cit.*, s. 110 i nast.; Z. Hołda, *Kara dożywotniego*, s. 170.

jego wykonania, z zastrzeżeniem art. 76 § 2 k.k.. Co do zasady zgodnie natomiast z art. 84 § 1 k.k. sąd może wprawdzie po upływie połowy okresu, na który orzeczono środki karne wymienione w art. 39 pkt 1–3, uznać je za wykonane, jeżeli skazany przestrzegał porządku prawnego, a środek karny był w stosunku do niego wykonywany przynajmniej przez rok, nie mogąc tego jednak uczynić odnośnie do środka orzeczanego na zasadzie art. 42 § 2 lub 3 k.k, co wynika z § 2 art. 84 k.k.¹¹² W związku z powyższym skutkiem orzeczenia środka karnego zakazu prowadzenia pojazdów na zawsze obecnie jest praktyczne wyłączenie możliwości zatarcia skazania, co prowadzi, poza niespójnością systemową – albowiem zasadniczo przecież przewiduje się zatarcie skazania nawet w przypadku zbrodni¹¹³, także do bardzo daleko idących konsekwencji dla skazanego nieograniczających się tylko do samego obowiązywania zakazu prowadzenia wszelkich pojazdów mechanicznych. W projekcie nowelizacji k.k.¹¹⁴ na uwagę zasługuje przede wszystkim przywrócenie możliwości zatarcia skazania w obrębie środka karnego orzeczanego na podstawie art. 42 § 3 i 4 k.k.

Przechodząc do ukazania ewolucji instytucji zatarcia skazania w kontekście *European Criminal Records Information System*, wspomnieć należy również o zakresie podmiotowym omawianej fikcji prawnej niekaralności w przypadku zatarcia skazania i jej ewolucji. Niewątpliwie wiąże ona nie tylko instytucje wymiaru sprawiedliwości, lecz i inne podmioty sprawujące funkcje publiczne¹¹⁵. Osoby prywatne nie mają natomiast już zasadniczo obowiązku traktowania skazanego, po zatarciu jego skazania, jako osoby nie karanej¹¹⁶.

Co więcej – wydaje się również, że ani zatarcie skazania, ani w ogóle żadna inna instytucja prawna nie są w stanie zmienić tego, że na ogół fakt skazania pozostaje w pamięci ludzkiej bardzo długo, co w szczególności dotyczy pokrzywdzonego i osób dla niego najbliższych, zwłaszcza jeżeli chodzi o poważniejsze czy drastyczniejsze przestępstwo. Zatarcie skazania traktować należy zatem jako instytucję ułatwiającą pełną adaptację społeczną osobie poprzednio skazanej za

---

¹¹² Niejako na marginesie przypomnieć należy, sygnalizowaną już w dotychczasowym piśmiennictwie, niekonsekwencję ustawodawcy, polegającą na wyłączeniu możliwości zatarcia skazania tylko w zasadzie w odniesieniu do zakazu prowadzenia pojazdów orzeczonego na podstawie art. 42 § 3 k.k., przy pominięciu zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych orzeczanego na podstawie art. 42 § 4 k.k. Zróżnicowanie takie w treści art. 84 § 2 k.k. może sugerować, że w przypadku obligatoryjnego zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych na zawsze otwarto pewną furtkę do uznania go za wykonany po upływie bliżej nieokreślonego okresu. por. m.in. W. Wróbel, *Krytycznie...*, s. 54–56.

¹¹³ R.A. Stefański, *Obligatoryjny zakaz prowadzenia pojazdów*, „Prokuratura i Prawo” 2011, nr 5, s. 8 i nast. Zgodnie z art. 107 § 3 k.k. w razie skazania na karę dożywotniego pozbawienia wolności, zatarcie skazania następuje z mocy prawa z upływem 10 lat od uznania jej za wykonaną, od darowania kary albo od przedawnienia jej wykonania.

¹¹⁴ Sejm RP VII kadencji, nr druku: 2393, www.sejm.gov.pl.

¹¹⁵ SN w wyroku z 17 grudnia 1976 r. (I PR 185/76, OSNC nr 8/1977, poz. 139); wyrok NSA z 18 czerwca 2001 r., sygn. II SA 1610/00, LEX 53475.

¹¹⁶ L. Gardocki, *Prawo karne*, Warszawa 2005, s. 206; *Kodeks karny. Komentarz*, red. O. Górniok, Warszawa 2006, s. 393.

przestępstwo, natomiast prawo nie może zmusić osób prywatnych, aby zapomniały o przestępstwie i jego sprawcy¹¹⁷.

Interesujące w kontekście ewolucji instytucji zatarcia skazania jest również kształtujące się obecnie tzw. prawo do bycia zapomnianym. Inspiracją do podjęcia prac w tym zakresie stała się konkluzja, zgodnie z którą przywilej przysługujący w rozwiniętych systemach prawnych nawet sprawcom poważnych przestępstw – zatarcie skazania po upływie określonego czasu – nie ma swojego odpowiednika w Internecie. Wypowiedź, fotografia lub informacja o czynach staje się obecnie w Internecie nieusuwalna, wpływając jednocześnie przez lata, bez ograniczenia czasowego np. na karierę zawodową lub polityczną danej osoby, której dotyczy¹¹⁸. Jednocześnie zapewnienie skuteczności przepisom wprowadzającym „prawo do bycia zapomnianym” może się okazać niezwykle trudne, jeżeli nie wręcz nie wykonalne, m.in. ze względu na fakt, że radykalna zmiana technologii i środowiska przetwarzania danych osobowych, w szczególności popularność i zwiększenie funkcjonalności portali społecznościowych podważyła w praktyce dotychczasowe znaczenie podstawowych pojęć w dziedzinie ochrony danych osobowych¹¹⁹. W stosunkowo nowym wyroku z 13 maja 2014 r. TS UE orzekł .in., że artykuł 12 lit. b i art. 14 akapit pierwszy lit. a dyrektywy 95/46/WE¹²⁰, należy interpretować w taki sposób, że osoba może, ze względu na przysługujące jej i przewidziane w art. 7 i 8 karty prawa podstawowe, zażądać, aby dana informacja nie była już podawana do wiadomości szerokiego kręgu odbiorców poprzez zawarcie jej na liście wyników wyszukiwania.

Taka sytuacja w ocenie TS, nie ma jednak miejsca, jeśli ze szczególnych powodów, takich jak rola odgrywana przez tę osobę w życiu publicznym, należałoby uznać, że ingerencja w prawa podstawowe tej osoby jest uzasadniona nadrzędnym

---

¹¹⁷ Polska regulacja prawnokarna zna trzy rodzaje zatarcia skazania: z mocy prawa, na podstawie postanowienia sądu oraz w drodze ulaskawienia. Różnice między tymi formami nie mają charakteru merytorycznego, a raczej dotyczą trybu, w jakim może nastąpić lub następuje zatarcie skazania. Zatarcie skazania z mocy prawa nie wymaga żadnej konstytutywnej decyzji, a jedynie stwierdzenia zaistnienia przesłanki formalnej i usunięcia karty karnej z rejestru skazanych. Czynność ta ma więc charakter deklaratoryjny, tj. jedynie potwierdzający istniejący stan prawny. W konsekwencji nieusunięcie karty karnej z rejestru karnego, mimo że skazanie uległo zatarciu, nie stanowi wyłącznego i niepodważalnego dowodu karalności lub niekaralności danej osoby, por. w tej materii wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 16 grudnia 1993 r. (II AKr 211/93, KZS nr 1/1994, poz. 19).

¹¹⁸ M. Krzysztofek, „Prawo do bycia zapomnianym” i inne aspekty prywatności w epoce Internetu w prawie UE, „Europejski Przegląd Sądowy” 2012 nr 8 s. 31; I. Lipowicz, [w:] *Uwagi do strategii poprawy skuteczności unijnych przepisów dotyczących ochrony danych osobowych, przedstawionej przez Komisję Europejską, przygotowane przez Stowarzyszenie „Naukowe Centrum Prawno-Informatyczne”*, Warszawa 2011, s. 7.

¹¹⁹ *Ibidem*, s. 33; wyrok TS UE z 13 maja 2014 r., sygn. C-131/12, Dz.U. C 165, 09.06.2012, dostępny (www.curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=240775) [01.07.2014].

¹²⁰ Dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego oraz Rady z 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych oraz swobodnym przepływie tych danych; Dz.U. L 281, 23.11.1995, P. 0031-0050.

interesem tego kręgu odbiorców polegającym na posiadaniu, dzięki temu zawarciu na liście, dostępu do danej informacji¹²¹.

Interesują w kontekście instytucji zatarcia skazania jak również chociażby „prawa do bycia zapomnianym” w porządku polskim pozostaje również kwestia przechowywania akt sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub zniszczenia regulowana aktualnie rozporządzeniem ministra sprawiedliwości z 5 marca 2004 r., wydanym na podstawie art. 53 § 4 ustawy z 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.)¹²². W § 8 ust. 1 ustala się bowiem następujące okresy przechowywania akt: 1) 50 lat – dla akt spraw, w których wymierzono karę dożywotniego pozbawienia wolności lub karę 25 lat pozbawienia wolności; 2) 30 lat – dla akt spraw, w których wymierzono karę pozbawienia wolności powyżej 5 lat; 3) 20 lat – dla akt spraw, w których wymierzono karę pozbawienia wolności do lat 5 bez warunkowego zawieszenia jej wykonania; 4) 10 lat – dla akt spraw, w których wymierzono karę inną, niż wymienione w pkt 1–3, wydano wyrok uniewinniający, umorzono postępowanie, uwolniono od kary lub odstąpiono od jej wymierzenia, warunkowo umorzono postępowanie lub darowano karę, oraz dla akt postępowania wykonawczego; 5) 3 lata – dla akt spraw niewymienionych w pkt 1–4. Zgodnie z ustępem 2, akta nie mogą być przekazane do zniszczenia przed ustaniem karalności przestępstwa, o które toczyło się postępowanie.

Przedmiotem zatarcia jest jak już wspomniano wyżej skazanie, również to pojęcie w sposób zasadniczy ewoluowało, przy czym ani kodeks karny ani kodeks postępowania karnego nie zawierają definicji skazania. W doktrynie proponuje się rozumienie skazania w trojaki sposób – jako uznanie winy, wymierzenie kary oraz jako uznanie winy i wymierzenie kary¹²³, słusznie jednakże dla przyjęcia prawidłowej definicji B.J. Stefańska zwraca uwagę na art. 107 § 5 k.k., który przewiduje również zatarcie skazania wyroku, w którym sąd odstępuje od wymierzenia kary, co prowadzi do słusznej konkluzji, że skazaniem będzie uznanie w wyroku przez sąd oskarżonego za winnego zarzucanego mu przestępstwa, niezależnie od tego czy sąd wymierza karę za przestępstwo czy odstępuje od wymierzenia kary¹²⁴. Nie będzie miał natomiast charakteru wyroku skazującego wyrok umarzający postępo-

---

¹²¹ Zob. w tej materii: wyrok TS UE z 13 maja 2014 r., sygn. C-131/12; Dz.U. C 165 z 09.06.2012, www.curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=PL&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=240775 [01.07.2014]; opinia Rzecznika Generalnego przedstawiona 25 czerwca 2013 r., www.curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?docid=138782&mode=req&pageIndex=1&dir=&occ=first&part=1&text=&doclang=PL&cid=240775 [01.07.2014].

¹²² Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 5 marca 2004 w sprawie przechowywania akt spraw sądowych oraz ich przekazywania do archiwów państwowych lub do zniszczenia, Dz.U. 2004.46.443 z późn. zm.

¹²³ B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 202.

¹²⁴ *Ibidem*, s. 203 i powołana tam literatura; E. Skrętowicz, *Wyrok sądu karnego pierwszej instancji*, Lublin 1989, s. 74 i nast.

wanie¹²⁵, jak wskazał SN w wyroku z 29 sierpnia 2012 r. z treści przepisów art. 66 k.k. i art. 67 k.k. wynika, że warunkowe umorzenie postępowania jest samoistnym środkiem probacyjnym, który nie jest związany ze skazaniem sprawcy, a tym samym nie może zostać połączony z wymierzeniem mu kary¹²⁶, za czym, zdaniem SN, przemawia wykładnia językowa i systemowa przepisów kodeksu karnego.

W kontekście porządku europejskiego warto wspomnieć również o definicji wyroku skazującego na gruncie implementowanej decyzji ramowej 2008/675/WSiSW¹²⁷, której zasadniczym celem jest umożliwienie wiązania skutków z uprzednimi wyrokami skazującymi zapadłymi w jednym państwie członkowskim w toku nowego postępowania karnego w innym państwie członkowskim w zakresie, w jakim na mocy prawa krajowego tego drugiego państwa członkowskiego uwzględnia się uprzednie krajowe wyroki skazujące. Zgodnie z art. 2 na użytek niniejszej decyzji ramowej, „wyrok skazujący” oznacza każde prawomocne orzeczenie sądu właściwego w sprawach karnych uznające daną osobę za winną popełnienia przestępstwa¹²⁸. Warto w tym miejscu wspomnieć również o Konwencji wykonawczej do układu Schengen z 1990 r.¹²⁹ i jej art. 54, gdzie możliwości interpretacyjne wskazywały by na możliwość wiązania wyroku skazującego z orzeczeniem kary¹³⁰, zgodnie bowiem z art. 54 wspomnianej Konwencji osoba, której proces zakończył się wydaniem prawomocnego wyroku na obszarze jednej umawiającej się strony, nie może być ścigana na obszarze innej strony za ten sam czyn, pod warunkiem że została nałożona i wykonana kara lub jest ona w trakcie wykonywania, lub nie może być już wykonana na mocy przepisów prawnych skazującej się strony. Taka konkluzja pojawia się u A. Sakowicza¹³¹, aczkolwiek autor

---

¹²⁵ B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 204 i powołana tam literatura; wyrok SN z 3 października 2008 r., III KK 167/08, Biul. PK 2008, nr 13.

¹²⁶ Wyrok SN z 29.08.2012 r., sygn. II KK 199/12, LEX nr 1220795, aczkolwiek warto w tym miejscu zwrócić uwagę także na dwa judykaty – pierwszy WSA w Warszawie z 26.08.2010 r., sygn. II SA/Wa 183/10, LEX nr 737789 gdzie przyjęto, że warunkowe umorzenie postępowania karnego nie jest formą ani odmianą warunkowego skazania, oraz drugi NSA w Warszawie z 08.09.2009 r., II GSK 28/09, LEX nr 596713, gdzie przyjęto, że wyrok warunkowo umarzający postępowanie oznacza przypisanie sprawcy popełnienia przestępstwa, a więc i winy.

¹²⁷ www.eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2008.220.01.0032.01. POL art. 4 decyzji ramowej 2008/675/WSiSW z 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 220 z 15.08.2008, s. 32).

¹²⁸ Zob. m.in.: S. Buczyna, R. Kierzyńska, *Nowelizacja prawa karnego z zakresu współpracy sądowej w UE – uwagi na temat recydywy europejskiej i ENA*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2011, nr 9, s. 12.

¹²⁹ Konwencja Wykonawcza do układu z Schengen z 14 czerwca 1985 r. między Rządami Państw Unii Gospodarczej Beneluksu, Republiki Federalnej Niemiec oraz Republiki Francuskiej w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach, Dz.U.U.E.L. 2000.239.19, Dz.U. UE-sp.19-2-9 z późn. zm.

¹³⁰ A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 368 i nast.

¹³¹ *Ibidem*, s. 368 i nast.; wyrok TS z 28.09.2006 r., C-467/04, Postępowanie karne przeciwko G. Francesco Gasparini, Jose Ma L. A. Gasparini, Juan de Lucchi Calcagno, G. Costa Bozzo,

wyraźnie i słusznie przyjmuje, że należy objąć na gruncie tej Konwencji pojęciem wyroku skazującego każde orzeczenie przełamujące domniemanie niewinności¹³². Decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z 26 lutego 2009 r.¹³³ w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji również na potrzeby niniejszej decyzji przyjmuje, że wyrok skazujący oznacza każde prawomocne orzeczenie wydane przez sąd karny wobec osoby fizycznej w związku z popełnionym przestępstwem. Tę definicję przejmuje także na zasadzie art. 2 Decyzja Rady 2009/316/WSiSW z 6 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)¹³⁴.

Z powyższych rozważań jasno wynika, że instytucja zatarcia skazania istotnie ewoluuje, a związane jest to w dużej mierze z postępami w zakresie integracji europejskiej. Dokonując charakterystyki tejże instytucji nie sposób nie spojrzeć na nią również z perspektywy stosunkowo nowej inicjatywy w obrębie UE, a mianowicie wspomnianego już wyżej ECRIS. W pierwszej kolejności podkreślić należy, że nie jest pierwsza inicjatywa w zakresie przekazywania informacji z rejestrów karnych w obrębie UE, prace takie prowadzone były bowiem już znacznie wcześniej¹³⁵. Decyzja Rady 2009/316/WSiSW z 6 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)¹³⁶ poprzedzona była Europejską Konwencją o pomocy w sprawach karnych z 20 kwietnia 1959 r.¹³⁷ Postanowienia Konwencji w tej materii zostały

---

Francesco Mario Gasparini, José A. Hormiga Marrero, Sindicatura Quebra ZOTSiS 2006/8-I-9199, gdzie TS przyjął, że zasada *ne bis in idem*, zawarta w art. 54 konwencji wykonawczej do układu z Schengen, stosuje się do orzeczenia organu sądowego umawiającego się państwa, wydanego w następstwie przeprowadzonego postępowania karnego, w wyniku którego postępowanie karne wobec oskarżonego zostało prawomocnie umorzone z powodu przedawnienia przestępstwa objętego ściganiem. Zdanie nadrzędne wchodzące w skład jedyne go zdania tworzącego art. 54 nie zawiera żadnego odniesienia do treści wyroku, który stał się prawomocny. Nie jest tak, że stosuje się ono wyłącznie do wyroków skazujących oraz wyrok TS z 22.12.2008, C-491/07, Postępowanie karne przeciwko Vladimirowi Turanskiemu (orzeczenie wstępne) ZOTSiS 2008/12C/I-11039 gdzie TS wskazał, że w związku z tym postanowienie organu policji, które mimo umorzenia postępowania karnego nie zamyka definitywnie możliwości ścigania w myśl danego porządku prawnego, nie może stanowić orzeczenia pozwalającego na uznanie, że „proces tej osoby zakończył się wydaniem prawomocnego wyroku” w rozumieniu art. 54 wskazanej konwencji, z glosami, częściowo krytyczną A. Lacha, Głosa do wyroku TS z 22 grudnia 2008 r., C-491/07. LEX/el. 2009 oraz aprobuującą P. Pawlonki, Głosa do wyroku TS z 22 grudnia 2008 r., C-491/07, glosa LEX/el. 2010.

¹³² A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 369.

¹³³ Dz.Urz. UE L 93/25 z 07.04.2009.

¹³⁴ Dz.Urz. UE L 93/33 z 07.04.2009.

¹³⁵ Różnorodność danych i rejestrów charakteryzują np. B. Vermeulen, T. Vander Beken, E. de Busser, A. Dormaels, *Blueprint for an EU criminal records database. Legal, politico-institutional and practical feasibility*, Maklu 2002, s 7 i nast.

¹³⁶ Dz.U.U.E.L. 2009.93.33.

¹³⁷ Dz.U. z 22 września 1999 r. Nr 76, poz. 854. Zgodnie z art. 13 powołanej Konwencji strona wezwana przekazuje, z zastrzeżeniem takiej samej możliwości dla jej organów sądowych w podobnej sprawie, wyciągi z rejestru skazanych i wszelkie z nim związane informacje, o których przekazanie

następnie uzupełnione w drodze uregulowań, zawartych m.in. w art. 4 protokołu dodatkowego do tejże Konwencji z 17 marca 1978 r., oraz w podpisanym w 8 listopada 2001 r. w Strasburgu drugim protokole dodatkowym¹³⁸. Istotne znaczenie w tej materii ma także art. 56 Europejskiej Konwencji o międzynarodowej ważności wyroków karnych z 28 maja 1970 r., której Polska nie ratyfikowała, a która przewiduje uwzględnianie orzeczeń zapadłych w innych państwach członkowskich Rady Europy, pozostawiając prawu krajowemu określenie skutku wydania takiego orzeczenia¹³⁹.

Wspomnianą wyżej Konwencję o międzynarodowej ważności wyroków karnych z 28 maja 1970 r. w stosunkach pomiędzy państwami członkowskimi UE zastąpiła Decyzja ramowa Rady 2008/675/WSiSW z 24 lipca 2008 r. w sprawie uwzględniania w nowym postępowaniu karnym wyroków skazujących zapadłych w państwach członkowskich Unii Europejskiej¹⁴⁰. Niniejsza Decyzja ramowa z uwagi na postawiony przez UE cel – utrzymywania i rozwijania przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, kontynuując przyjęty 29 listopada 2000 r. zgodnie z konkluzjami z posiedzenia Rady Europejskiej w Tampere, program działań mający na celu wprowadzenie w życie zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych, przewidujący „przyjęcie co najmniej jednego instrumentu prawnego ustanawiającego zasadę, zgodnie z którą sąd jednego z państw członkowskich musi mieć możliwość uwzględniania prawomocnych wyroków karnych zapadłych w sądach innych państw członkowskich – w celu oceny uprzedniej karalności sprawcy i ewentualnego stwierdzenia ponownego popełnienia przez niego przestępstwa oraz w celu określenia rodzaju kary i zasad jej wykonywania”, nałożyła na państwa członkowskie minimalne obowiązki uwzględniania wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich. W myśl wspomnianej Decyzji ramowej – stanem pożądanym jest, aby wyrok skazujący zapadły w innych państwach członkowskich w danym państwie członkowskim wiązał się ze skutkami równoważnymi skutkom wynikającym z wyroków skazujących wyda-

---

wnoszą organy sądowe każdej Umawiającej się Strony na potrzeby sprawy karnej. Zgodnie natomiast z art. 22 każda z Umawiających się Stron zawiadamia Stronę zainteresowaną o orzeczeniach skazujących i późniejszych środkach podjętych wobec obywateli tej Strony, które zostały wpisane w rejestrze skazanych. Ministerstwa Sprawiedliwości przekazują sobie te informacje co najmniej raz w roku. Jeżeli dana osoba jest traktowana jako obywatel dwóch lub więcej Umawiających się Stron, zawiadamia się wszystkie zainteresowane Strony, chyba że osoba ta posiada obywatelstwo Państwa, na którego terytorium została skazana.

¹³⁸ M. Leciak, *Problematyka „Europejskiego Rejestru Skazanych”*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 4, s. 94; M. Plachta, *Europejski Rejestr Karny: Przedwczesny pomysł czy idee fixe?*, „Prokuratura i Prawo” 2007, nr 12, s. 94 i nast.; idem, *European Criminal Record (ECR) and its possible application in Poland*, „Archivum Iuridicum Cracoviense” 2003, t. 35–36, s. 41–58; B.J. Stefańska, *Zatarcie skazania...*, s. 136 i nast.

¹³⁹ www.bip.ms.gov.pl/pl/ministerstwo/wspolpraca-miedzynarodowa/rada-europy/konwencje-rady-europy-z-obszaru-sprawiedliwosc-i-sprawy-wewnetrzne-podpisaneratyfikowane-przez-polske [01.07.2014].

¹⁴⁰ Dz.U.U.E.L. 2008.220.32.

nych przez jego własne sądy zgodnie z prawem krajowym, niezależnie od tego, czy skutki te uznawane są w prawie krajowym za skutki faktyczne czy proceduralne lub materialne skutki prawne. Niniejsza decyzja ramowa, co wyraźnie podkreśla się w preambule, nie ma jednak na celu dokonania harmonizacji skutków przypisywanych przez różne prawodawstwa krajowe istnieniu uprzednich wyroków skazujących, więc obowiązek uwzględniania uprzednich wyroków skazujących zapadłych w innych państwach członkowskich istnieje wyłącznie w takim zakresie, w jakim na mocy prawa krajowego uwzględnia się uprzednie krajowe wyroki skazujące. Jedynie wspomnieć w tym miejscu należy Decyzję ramową Rady 2008/909/WSiSW z 27 listopada 2008 r. o stosowaniu zasady wzajemnego uznawania do wyroków skazujących na karę pozbawienia wolności lub inny środek polegający na pozbawieniu wolności – w celu wykonania tych wyroków w Unii Europejskiej¹⁴¹, która ma marginalne w zasadzie znaczenie dla omawianej problematyki.

Jako warunki wzajemnego uznawania A. Sakowicz wskazuje wzajemne zaufanie, ekwiwalentność oraz kompatybilność rozwiązań prawnych¹⁴². Ważna jest ekwiwalentność systemów prawnych¹⁴³, której co do zasady, jak się podkreśla w doktrynie, nie wykluczają różnice systemowe. Brak ekwiwalentności może być jedną z przeszkód ziszczenia się wzajemnego uznawania¹⁴⁴. Zdaniem WSA w Warszawie, w sytuacji, gdy wobec treści przepisów wyżej powołanej ustawy, podstawą cofnięcia pozwolenia na broń musi być fakt wydania wobec danej osoby prawomocnego wyroku skazującego za popełnienie umyślnego przestępstwa, ustalenia, co do faktu zaistnienia powyższego stanu, pozostają kluczową przesłanką, rzutu-jącą na rozstrzygnięcie¹⁴⁵. Czyniąc ustalenia w przedmiotowym zakresie organ winien w pierwszej kolejności bazować na danych zawartych w Krajowym Rejestrze Karnym. Zgodnie bowiem z aktem prawnym powołującym do życia ten rejestr, gromadzone są w nim dane osób, skazanych za popełnienie przestępstwa w kraju, jak i w krajach Unii Europejskiej. Co się tyczy czynów, za popełnienie których skazanie nastąpiło na podstawie prawa polskiego, ich kwalifikacja, jako przestępstwa, nie nastęrcza trudności i nie powoduje wątpliwości. Inaczej rzecz się ma z czynami, za popełnienie których skazano daną osobę na podstawie przepisów prawa obcego, w innym kraju. Biorąc bowiem pod uwagę fakt istnienia różnych rodzajów systematyki prawnej, obowiązujących w krajach Unii Europejskiej, kwalifikacji czynu, jako przestępstwa winno dokonywać się w odniesieniu do prawa obowiązującego w kraju, w którym nastąpiło skazanie. Niezbędne jest więc odniesienie się do konkretnej kodyfikacji i dokonanie w oparciu o nią kwalifikacji przepisu

¹⁴¹ Dz.U.UE.L. 2008.327.27 z późn. zm.

¹⁴² A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 191 i nast.

¹⁴³ Szerzej: *ibidem*, s. 209 i nast.; P. Brzeziński, *Zasada ekwiwalentności w prawie Wspólnot Europejskich*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2007, nr 6, s. 35 i nast.

¹⁴⁴ A. Sakowicz, *op. cit.*, s. 212.

¹⁴⁵ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 4 października 2012 r. II SA/Wa 1249/12, LEX nr 1249065.

stanowiącego podstawę skazania. Tak więc nie w każdej sytuacji faktycznej będzie możliwym ograniczenie się przez organ do ustaleń w zakresie ujawnienia czynu w Krajowym Rejestrze Karnym¹⁴⁶.

Zgodnie z art. 5 Decyzja Rady 2009/316/WSiSW z 6 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)¹⁴⁷, państwa członkowskie przesyłają do Sekretariatu Generalnego Rady podane niżej informacje, w szczególności w celu sporządzenia niewiążącego podręcznika dla użytkowników, o którym mowa w art. 6 ust. 2 lit. a: a) wykaz przestępstw krajowych wchodzących w zakres poszczególnych kategorii, o których mowa w tabeli przestępstw w załączniku A. Wykaz zawiera nazwę lub klasyfikację prawną przestępstwa oraz odniesienie do przepisów mających zastosowanie. Wykaz może zawierać również krótki opis znamion przestępstwa; b) wykaz rodzajów wyroków skazujących, ewentualnych kar dodatkowych, środków bezpieczeństwa oraz ewentualnych późniejszych orzeczeń zmieniających sposób wykonania kary określonych w prawie krajowym, w każdej z kategorii, o których mowa w tabeli kar i środków w załączniku B. Może on także zawierać krótki opis konkretnej kary lub środka. Zobowiązano jednocześnie państwa członkowskie do regularnej aktualizacji wykazów i opisów, o których mowa wyżej.

Kolejnym etapem ECRIS były Decyzja ramowa Rady 2009/315/WSiSW z 26 lutego 2009 r. w sprawie organizacji wymiany informacji pochodzących z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi oraz treści tych informacji¹⁴⁸ oraz Decyzja Rady 2009/316/WSiSW z 6 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS)¹⁴⁹. W praktyce system ECRIS oznacza łączność elektroniczną między bazami danych krajowych rejestrów karnych wszystkich państw członkowskich, dzięki której informacje o wyrokach skazujących są wymieniane szybko, w jednolitej oraz łatwej do odczytania formie. Zapewnia to łatwy dostęp do kompletnych informacji na temat przestępstw popełnionych przez dowolnego obywatela UE, bez względu na to, w których państwach UE osoba ta została w przeszłości skazana. W ten sposób przestępcy nie będą w stanie uciec przed swoją kryminalną przeszłością, przenosząc się po prostu z jednego państwa członkowskiego do drugiego, a przestępstwa uprzednio przez nich popełnione mogą zostać odpowiednio uwzględnione w nowych orzeczeniach. Omawiany system przyczynia się także do zapobiegania przestępstwom¹⁵⁰.

ECRIS jest oparty na zdecentralizowanej strukturze informatycznej: dane z rejestru karnego są przechowywane wyłącznie w krajowych bazach danych pań-

---

¹⁴⁶ Por. uzasadnienie wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z 4 października 2012 r. II SA/Wa 1249/12, LEX nr 1249065.

¹⁴⁷ Dz.U.U.E.L. 2009.93.33.

¹⁴⁸ Dz.Urz. UE L 93/25 z 07.04.2009.

¹⁴⁹ Dz.U.U.E.L. 2009.93.33.

¹⁵⁰ www.e-justice.europa.eu/content_criminal_records-95-pl.do.

stwa członkowskiego i – na wniosek – wymieniane elektronicznie między organami centralnymi państw członkowskich. Państwo członkowskie, którego obywatelstwo posiada dana osoba, staje się centralnym miejscem przechowywania wszystkich wyroków skazujących wydanych przeciwko tej osobie. Jest ono zobowiązane przechowywać i uaktualniać wszystkie otrzymywane informacje oraz – na wniosek – przekazywać je dalej. W związku z tym każde państwo członkowskie będzie w stanie – na wniosek innego państwa członkowskiego – dostarczyć wyczerpujących, aktualnych i kompletnych informacji dotyczących wpisów do rejestru karnego na temat swoich obywateli niezależnie od tego, gdzie dany wyrok został wydany. EIOD wyraził poparcie dla zdecentralizowanej struktury, albowiem takie rozwiązanie pomaga uniknąć dublowania danych osobowych w centralnej bazie danych. Wybór takiej zdecentralizowanej struktury oznacza, że państwa członkowskie są odpowiedzialne za bazy danych rejestrów karnych oraz za przetwarzanie danych osobowych zawartych w tych bazach. Konkretnie, podmiotami kontrolującymi te bazy danych są organy centralne państw członkowskich. Jako kontrolerzy, są one odpowiedzialne za zawartość baz danych oraz za treść wymienianych informacji¹⁵¹.

Państwo członkowskie skazujące osobę niebędącą obywatelem tego państwa jest zobowiązane przesłać niezwłocznie informacje – wraz z późniejszymi wpisami – dotyczące tego wyroku skazującego do państwa członkowskiego (państw członkowskich), którego (których) obywatelem jest dana osoba. Przekazanie informacji dotyczących wyroków odbywa się drogą elektroniczną, za pomocą znormalizowanego formatu europejskiego opierającego się na dwóch tabelach referencyjnych: kategorii przestępstw i kategorii kar. Tabele te ułatwiają automatyczne tłumaczenie przekazywanych informacji i poprawiają ich wzajemne rozumienie. Przy przekazywaniu informacji na temat wyroku państwo członkowskie musi podać odpowiednie kody kategorii przestępstw oraz kar i innych sankcji, które są automatycznie tłumaczone na język odbiorcy, dając mu w ten sposób możliwość natychmiastowej reakcji po otrzymaniu informacji¹⁵².

W oparciu o decyzję ramową, która określa zasady wymiany i funkcjonowania systemu ECRIS, rozwiązania te zostały również uwzględnione w ustawie z 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym¹⁵³ oraz w szeregu aktów wykonawcze do wspomnianej ustawy¹⁵⁴. Zgodnie bowiem z brzmieniem z art. 13 ust.

---

¹⁵¹ Dz.U. UE.C.2009.42.1; Opinia Europejskiego Inspektora Ochrony Danych na temat wniosku dotyczącego decyzji Rady w sprawie ustanowienia europejskiego systemu przekazywania informacji z rejestrów karnych (ECRIS), zgodnie z art. 11 decyzji ramowej 2008/.../WsiSW, 2009/C 42/01; Dz.U. UE C z 20.02.2009; Dz.U. UE.C.2009.128.13; Opinia Europejskiego Inspektora Ochrony Danych w sprawie komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego: Droga do europejskiej strategii w dziedzinie e-sprawiedliwości, 2009/C 128/02; Dz.U. UE C z 06.06.2009.

¹⁵² www.e-justice.europa.eu/content_criminal_records-95-pl.do.

¹⁵³ Dz.U. 2012.654, tekst jedn. z późn. zm.

¹⁵⁴ Rozp. z 05.05.2014. Udzielenie informacji o osobach oraz o podmiotach zbiorowych na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym. Dz.U. 2014.660; Rozp. z 08.08.2013.

1 decyzji ramowej, państwa członkowskie zobowiązane zostały do podjęcia środków niezbędnych do zapewnienia zgodności z decyzją ramową w terminie do 27 kwietnia 2012 r. W art. 1a powołanej wyżej ustawy wprowadzono m.in. definicję ECRIS jako zdecentralizowanego systemu teleinformatycznego oparty na bazach danych rejestrów karnych, służący do wymiany informacji pomiędzy organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej poprzez zabezpieczoną sieć teleinformatyczną oraz definicję wyroku skazującego za który uznaje się każde prawomocne orzeczenie wydane przez sąd karny wobec osoby fizycznej w związku z popełnieniem przestępstwa, której dane podlegają gromadzeniu w Rejestrze. Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy o KRK, dane osobowe osób, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 1, 3 i 7, oraz dane o podmiotach zbiorowych, o których mowa w art. 1 ust. 3, usuwa się z Rejestru, jeżeli z mocy prawa skazanie uległo zatarciu, a ponadto m.in po otrzymaniu zawiadomienia o zarządzeniu zatarcia skazania przez sąd, na podstawie art. 107 § 2 i 4 oraz art. 337 Kodeksu karnego.

Z uwagi na to, że istniejące w obrębie wielu krajów (np. Wielkiej Brytanii, Czech czy Słowacji) różnice systemowe, a także różnice w przejętych rozwiązaniach prowadzą do tego, że czas gromadzenia informacji o skazaniu w rejestrze karnym jest dużo dłuższy niż w KRK, w niektórych bowiem przypadkach informacja taka jest przechowywana nawet przez 100 lat – niezależnie od rodzaju orzeczonej kary, ponadto z uwagi na to, że wiele państw członkowskich Unii Europejskiej oraz państw trzecich rozróżnia zatarcie skazania od tzw. rehabilitacji, czyli ograniczenia wydawania informacji z rejestru karnego jedynie do celów postępowania karnego, aby uniknąć sytuacji, w której dane skazanie będzie wykazywane w informacji o osobie przez bardzo długi okres, dłuższy niż w przypadku analogicznych kar orzeczonych przez sądy polskie, dodano również art. 14a, przewidujący niewykazywanie tych skazań po upływie pewnego czasu. Jako podstawę określenia długości okresów, po których skazania takie nie byłyby wykazywane, przyjęto obowiązują-

Wymogi techniczne, jakie musi spełniać aplikacja do przesyłania kart rejestracyjnych i zawiadomień za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz tryb przyznawania, zmieniania i wycofywania oraz sposób weryfikacji podpisu elektronicznego do podpisywania kart rejestracyjnych i zawiadomień za pośrednictwem systemu teleinformatycznego. Dz.U. 2013.955; Rozp. z 25.07.2013. Szczegółowość informacji umieszczanych w karcie rejestracyjnej i w zawiadomieniu. Dz.U. 2013.892; Rozp. z 16.05.2012. Gromadzenie danych osobowych i danych o podmiotach zbiorowych w Krajowym Rejestrze Karnym oraz usuwanie tych danych z Rejestru. Dz.U. 2012.564; Rozp. z 26.04.2012. Wzór formularza zapytania o udzielenie informacji pochodzących z rejestru karnego i odpowiedzi na zapytanie, wykorzystywanego między organami centralnymi państw członkowskich Unii Europejskiej. Dz.U. 2012.487; Rozp. z 29.03.2012. Wykaz kodów stosowanych przy przekazywaniu za pośrednictwem systemu ECRIS informacji dotyczących kwalifikacji prawnej czynu zabronionego przyjętej w orzeczeniu oraz orzeczonych kar i środków karnych, jak również środków zabezpieczających, wychowawczych, poprawczych i wychowawczo-leczniczych, oraz sposób zastosowania tych kodów. Dz.U. 2012.367; Rozp. z 09.08.2011. Szczegółowe zasady i sposób przetwarzania oraz przekazywania danych osobowych zgromadzonych w zbiorach Krajowego Rejestru Karnego do celów statystycznych oraz badań naukowych. Dz.U. 2011.175.1045; Rozp. z 27.03.2001. Szczegółowe zasady i tryb przejścia danych osobowych przez Krajowy Rejestr Karny lub likwidacji danych osobowych zgromadzonych w Centralnym Rejestrze Skazanych i Centralnym Rejestrze Nietletnich. Dz.U. 2001.32.383.

ce w prawie polskim sumy okresów przedawnienia wykonania kary oraz zatarcia skazania¹⁵⁵. Zgodnie z art. 14a. 1 KRK informacja o osobie sporządzona na podstawie danych zgromadzonych w Rejestrze dla celów innych niż postępowanie karne nie zawiera danych o skazaniach, o których mowa w art. 1 ust. 2 pkt 4 (będących obywatelami polskimi prawomocnie skazanymi przez sądy państw obcych, jeżeli od daty uprawomocnienia się orzeczenia upłynął okres: 1) 40 lat w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat lub karę surowszą, 2) 25 lat w przypadku skazania na karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 5 lat, 3) 15 lat w przypadku skazania na karę inną niż kary wymienione w pkt 1 i 2 albo orzeczenia innych środków – chyba że osoba, której dane gromadzone są w Rejestrze, zażąda udostępnienia informacji o treści wszystkich dotyczących jej zapisów. Przepis ust. 1 nie dotyczy danych o skazaniach za przestępstwa przeciwko wolności seksualnej i obyczajności, jeżeli pokrzywdzonym był małoletni.

Podsumowując – integracja europejska i globalizacja doprowadziły do zmiany sposobu myślenia o funkcjonowaniu nie tylko społeczności światowej, państw czy instytucji międzynarodowych, zmieniły także odczucie tożsamości poszczególnych jednostek i ich identyfikację z określoną grupą czy wspólnotą. W odniesieniu do integracji europejskiej nauka i praktyka stanęły w obliczu konieczności rozwiązania po raz pierwszy problemu: jak w sposób możliwie precyzyjny określić charakter instrumentów współpracy państw w zwalczaniu przestępczości w sytuacji, w sytuacji gdy ma ona miejsce na obszarze podobnym do obszaru państwowego, aczkolwiek pozostającym jednocześnie w dalszym ciągu obszarem stanowiącym zrzeszenie państw. Na gruncie prawa karnego problem okazał się o tyle poważniejszy, że zasadniczo wszystkie istotne z punktu widzenia represji karnej zjawiska związane były do tej pory z terytorium i przynależnością państwową albowiem, jak się przyjmuje, uzasadnienie istnienia kary koniecznie musi być związane z odwołaniem się do szeregu argumentów dotyczących właśnie wspólnych dóbr, wartości i celów społeczności, w której zakorzeniona zostaje dana instytucja.

Obecnie absolutny monopol państwowy w zakresie tzw. *ius puniendi* wydaje się nie do utrzymania w intensywnie integrujących się obszarach prawnych. Dla nich wspólny staje się pewien zrąb dóbr prawnych, który powinien być chroniony normami prawnokarnymi o charakterze ponadnarodowym, pojawia się też swoista dezaktualizacja poglądów o „jedynej i najlepszej” jurysdykcji miejsca popełnienia przestępstwa z uwagi na to, że przestępczość coraz częściej ma charakter transgraniczny. Wymusza to niejako potrzebę tworzenia nowych instrumentów zwalczania przestępczości, które zapewnią rozsądny kompromis między międzynarodowymi zasadami zwalczania przestępczości, monopolem państwa w tym zakresie, a uwspólnotowaniem tychże.

---

¹⁵⁵ Por. uzasadnienie projektu ustawy – Sejm RP VI kadencji, nr druku: 4527, www.sejm.gov.pl.

Ewolucja prawa karnego, jako efekt jego stopniowej humanizacji, doprowadziła do wykształcenia m.in. instytucji zatarcia skazania, która była i jest obecnie znana wszystkim polskim kodyfikacjom karnym – jakże ważnej, albowiem, jak widać wyraźnie, obecnie dolegliwość kary nie wyczerpuje się w tylko okresie samego skazania. Składać się będzie na nią bowiem całokształt konsekwencji dotyczących skazanego, aż do momentu ich zakończenia wynikającego z faktu zatarcia skazania, do tego momentu chociażby skazany pozbawiony będzie np. możliwości ubiegania się o określony rodzaj zatrudnienia.

Współpraca międzynarodowa w zwalczaniu przestępczości ewoluowała najsilniej w obrębie Unii Europejskiej, wydaje się, że dobrze pokazuje to chociażby przedstawiona ewolucja instytucji zatarcia skazania. Idea systemu rejestracji wyroków, aczkolwiek w zmienionym z pewnością gruntownie kształcie przetrwała do czasów obecnych. Jej podstawowe założenia w różnych kodeksach nie różniły się istotnie od siebie, aczkolwiek szczegółowe uregulowania były odmienne co zostało pokazane, aż po najbardziej zaawansowane regulacje jakie pojawiają się w k.k. z 1997 r. przy uwzględnieniu także ostatniego projektu zmian w tym zakresie. W kontekście ewolucji tejże instytucji interesującym jest z pewnością jak zmieniał się i nadal zmienia zakres fikcji prawnej, zgodnie z którą przyjmuje się, że osoba, której dotyczy skazanie nie była uprzednio karana, a to w kontekście chociażby tzw. prawa do bycia zapomnianym – definicji skazania, która jak widać obecnie nie jest jednolita w obrębie UE, a także koncepcji odpowiedzialności i rozwarstwienia tej odpowiedzialności na przestępstwa i wykroczenia.

Ta ostatnia kwestia jest przedmiotem szerszych badań w obrębie programu badawczego NCN 2011/03/D/HS5/01456. Aż wreszcie po system ECRIS, który sam w sobie jest tylko techniczną możliwością, zdecentralizowanym systemem teleinformatycznym opartym na bazach danych rejestrów karnych, służącym do wymiany informacji rejestrów karnych pomiędzy centralnymi państwami członkowskimi, niemniej pokazuje zmianę w zakresie zasięgu informacji zgromadzonych w rejestrach karnych i ich wykorzystania obecnie. Ale wymiana informacji pochodząca z rejestru karnego pomiędzy państwami członkowskimi to także druga strona medalu – w znacznym stopniu zostaje w ten sposób również zmniejszone ryzyko zatrudnienia przez przedsiębiorcę osoby, która popełniła za granicą czyn, który – zgodnie z prawem polskim – uniemożliwiałby zatrudnienie na danym stanowisku. Ułatwienia w uzyskiwaniu pełnej informacji z rejestrów państw Unii Europejskiej dotyczyć będą również organów administracji publicznej prowadzących postępowanie o udzielenie koncesji bądź zezwolenia na prowadzenie określonej działalności, w przypadku gdy warunkiem udzielenia takiej koncesji (zezwoienia) jest niekaralność.

Jak trafnie wywiódł J. Makarewicz – pierwotne prawo karne nie wiązało się z określonym terytorium, wiązało się po prostu z członkostwem we wspólnocie – stwierdzenie to pozostaje aktualne i dziś w perspektywie integracji europejskiej, z tym, że pod wpływem idei integracji europejskiej zmieniło się z pewnością pojęcie wspólnoty w tym zakresie.

Charakterystyka tej jednej instytucji, jaką jest zatarcie skazania pokazuje nadto, że tzw. europejskie ściganie karne z dużą dozą prawdopodobieństwa nie będzie pochodną systemów krajowych, albowiem już teraz wykazuje ono dużą autonomię regulacyjną, zarówno co do przedmiotu, jak i co do formy. Podkreślenia wymaga również to, że mimo idei harmonizacji prawo to, wynikające z różnych uwarunkowań konstytucyjnych i poddawane bardzo różnym interpretacjom orzeczniczym, będzie kształtowało się niestety w sposób nierównomierny w różnych państwach członkowskich.

The Evolution of the Erasure of Conviction in the Polish Criminal Law from the Perspective of the European Criminal Records Information System – Selected Issues

Criminal law as it's traditionally seen is a set of standards defining socially harmful acts, referred to as crimes, determining the responsibility for these acts and the penalties, sanctions and protective measures applied against the perpetrators. More than any other branch of law, criminal law reflects social attitudes towards specific cultural, moral and financial issues, demonstrating susceptibility to social changes, in principle denying its inter-culturalism, and exemplifying an extremely strong rooting in a specific culture. The concept of the European integration, together with ongoing globalization, have caused a shift in the way of thinking about the functioning of not only global society, countries or international institutions, but have also been changing the feeling of identity of individuals and their identification with a specific group or community. At the same time, the free flow of persons supporting the phenomenon of multi-culturalism, so characteristic for the concept of the European integration, has been determining the transnational nature of crime to a greater extent than before. This transnational character enforces, simultaneously, the development of the tools habitually designed for counteracting crime, including, first of all, traditionally understood criminal law. One example is the Erasure of Conviction in the Polish Criminal Law from the Perspective of *the European Criminal Records Information System*.

Key words: Criminal Law, European Integration, The harmonisation, national sovereignty, The European Criminal Records Information System